

'Crūnīe =nu, Pɔlu gba la RɔMUKUE

ye

1 'Mɔ Pɔlun nɪ, -cc 'crūnīe -gbo 'crū. 'Mɔ mɔ -Yusu 'Klɪsv a -kvannunuɔ. Nyɪsva, nɔ- da 'mʊ, 'ke =bo 'ya 'a léléenyɔ 'mʊ, nɔ- -ha 'le 'mʊ du 'mʊ, 'ke =bo =tu 'a =hapv-ti nahuin ye. 2 =Hapv-ti a -gbe, Nyɪsva, nɔ- pui la 'le 'a winwlɔn-henyu wlɔn, ti -hi la a ti 'yri, 'v 'cru la, 'ke 'le Nyɪsvacrunīe 'kwli 'mʊ. 3 A 'Yu -Yusu 'Klɪsv, -a nɪ Kukɔnyɔ, nɔ- kɔ -ti n -wɔn le na. -Te ɔ -he -tunahuon, -ye bodiɔ Dafidɪ a =tugba 'mʊ, 'ke v kʊv 'le. 4 -Te ɔ 'kv, 'plu ɔ 'hri 'kłɔ, -ye ɔ tve =nu nɪ, 'ke 'le Nyɪsva a -Hihiu a 'kłi 'kwli 'mʊ, -ɛ mɔ, ɔ mɔ Nyɪsva a 'Yuu nɪ, -ɛ nue, 'kłi 'bii, Nyɪsva -hɪ 'le, 'ɔ -nyi =nɔ. 5 -Yusu, nɔ- kɔ -ti Nyɪsva ɔ nu 'mʊ 'a léléenyɔ 'mʊ. Nɔ- kɔ -ti ɔ nu -we 'mʊ -hapvde 'mʊ, 'ke =bo =tu 'a -ti daku a gbleglei ye, -ɛ die nu, v 'muo =wlv ye kuo, 'plu, v 'muo 'o =tuu, -Yusu a 'dv, v 'mʊ -ti a 'yi'buaale kɔ. 6 'Ke 'a mu Rɔmukue, a nɪ -we 'le daku a -gbe -heyri. 'A mu =nu Nyɪsva da, 'ke ba kvɛ -Yusu 'Klɪsv -wɔn.

7 'A -ti, a 'bii, 'a mu 'nu -wɔn 'crū, 'a mu =nu, Nyɪsva nve 'mʊ. Nyɪsva a -gbe, ɔ da 'a mu nɪ, 'ke ba 'ya 'a nahuin 'mʊ. -A nɪ Bu Nyɪsva a -gbe, ɔ kɔ -a nɪ Kukɔnyɔ -Yusu 'Klɪsv 'heen, bv nu 'a mu =hapvde 'mʊ, 'plu bv -nyi 'a mu kegboweenle.

Pɔlu, cc -hva bɔ mu 'le Nyɪsva a nahuin =nu -wɔn, -v nɪ 'le Rɔmudɔ 'mʊ
8 Ye-hede, 'nu 'na Bu Nyɪsva -nyi 'wio 'a nɪ -ta 'mʊ, 'ke 'le -Yusu 'Klɪsv a 'dv 'kwli 'mʊ. Daku 'bii, v nyi 'nɪ 'wɔn, -ɛ mɔ, a kuo -Yusu 'Klɪsv ye =wlv.
9 'E nɪ ti, 'bia 'nu Nyɪsva da, 'nɪ -hri -le 'a nɪ -ti -wɔn. O yie nɪ, -ɛ mɔ, 'nu -tu -ti a -tɛɛ. Nyɪsva a -gbe, nɔ- kɔ -kvan 'nu nu, 'ke 'le 'na =wlv 'bii ke, nɔ- kɔ 'Yu a =hapv-ti 'nu nahuin ye =tu. 10 'E nɪ ti, 'nu Nyɪsva le 'nɪ 'batı, 'ke bɔ -nyi 'mʊ 'hru, 'be 'ya 'a keweeenle 'mʊ, -ɛ die nu, 'mu wen 'le 'a mu -wɔn di, 11 -ɛ nue, 'n nye 'nɪ -hva, 'ke 'le 'na =wlv 'bii ke, =bo 'ye 'a mu, Nyɪsva a

-Hihiu 'mv 'le 'mv naa, v 'mv 'a mv -hapvde 'mv nu, v 'mv -we 'a mv 'kli -nyi. ¹²E =hen 'nyre, 'n nye 'ni -hva, -a 'bii, -ba -nyinyi 'kli, 'a ni =wlv a yekuole 'mv 'mv 'kli -nyi, 'na -gbe, 'na =wlv a yekuole 'mv -we 'a mv 'kli -nyi.

¹³Ba kɔ 'a yiye, 'na 'diayuo -a, -ɛ mɔ, 'ɛ ni ti, 'n nye o 'ni -hva, =bo di o 'le 'a mv -wɔn. Kee, 'ni kɔ =le o 'hru. 'Nt di wen 'le, 'mv 'a mv Nyisua a win tɔɔ, Nyisua a win a -gbe, i 'mv -kvan nu, 'ke 'le 'a ni -wli ke, -te i nu, 'i nu -kvan, 'ke 'le daku -ye a nahuin a -wli ke. ¹⁴Nyisua, nɔ- -nyi 'mv -kvan =nu. Ne- nue, 'ni kɔ =bo =tu -Yusu a -ti nahuin 'bii ye. 'N kɔ =bo =tui nahuin =nu ye, -v ni 'le 'die gblaki 'mv, kɔ nahuin =nu, -v ni 'le 'die 'cicrei 'mv. 'N kɔ =bo =tui -we 'crunieyinyu ye, kɔ nahuin =nu, -v 'de -we 'crunie yi. ¹⁵Ne- nue, 'ni -hva =bo di -we 'le 'a mv -wɔn, 'mv 'a mv -Yusu a =hapv-ti a -gbe ye =tu, 'a mv =nu, -v ni 'le Rɔmudɔ 'mv.

Pɔlv 'ni pi -le -tvi, 'ke bɔ =tu -Yusu a =hapv-ti

¹⁶-Yusu a =hapv-ti =nu, 'ni pi -le -tvi, 'ke =bo =tui nahuin ye, -ɛ nue, =hapv-ti a -gbe, i mɔ Nyisua a 'kli ni, 'ke bi waa nahuin =nu, -v kuo -Yusu 'Klisu =wlv ye. Ye-henahuin, -v 'wɔn =hapv-ti a -gbe, nu- mɔ -Juukue, kee, -te ti ni le 'mv -gbo, daku 'bii ble ye bu 'wın. ¹⁷=Hapv-ti a -gbe, i nye nahuin 'ni tɔɔ, -te Nyisuaa nu, 'ɔ o nahuin ye 'sii, 'ke 'o 'a diɔnu ye. -Te ɔ 'a nunue nu, ε ne- -gbo: -Tunahuon, ɔ ble ye bɔ kuo -Yusu 'Klisuv -do =wlv ye, 'pli bɔ 'cipi 'o 'a =wlv a yekuole, ne- die nu, ɔ 'mv 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisua ye. Ni- v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv. -Ti a -gbe, v 'cru la, ni- -gbo: «-Tunahuon -gbo, -ɔ kuo Nyisua =wlv ye, 'pli Nyisuaa 'o ye 'sii, 'ke 'o 'a diɔnu ye, nɔ- di 'kli ni.»

Nahuin 'bii mɔ -ti'wlanyv'v ni, 'ke 'o Nyisua ye

¹⁸-Ye 'kli, Nyisua nye -a mv 'ni tɔɔ, -ɛ mɔ, ɔ nahuin 'bii le poo yrv, -ɛ nue, v 'ni 'bvaa -le 'a -ti 'yi, 'pli 'vv 'yilenyre-tɔpli nu. 'Ke 'le 'a yrv 'kwli 'mv, ɔ diu le poo -bati, -ɛ nue, 'waa 'yilenyre-tɔpli, vv nu, i ka nahuin ke 'yi, 'ke bv yi -ti a -tee. ¹⁹'A -ti, Nyisua a -bati diu 'ni kli, -ɛ nue, 'hru, v kɔ bv gba, v 'mv Nyisua yi, v -ga wlɔn. Nyisua a -gbe, nɔ- tuv =nu, kee, v 'ni gbu -le. ²⁰-Be' Nyisua ni 'mv 'le? Nahuin, v 'dio -hlun a 'yee. Kee, -te Nyisua nu 'kli, kue la 'le ti a -gbe 'yri gbo, -bo ye ti -gbo ke, -tɔpli -gbo, ɔ nu, i nye =nu 'ni tɔɔ -tee, -te ɔ ni 'mv. 'ɛ mɔ -tee, ɔ kɔ 'kli, -i 'numi -we 'le. ɔ -do, nɔ- mɔ Nyisua. 'A -ti, v 'die 'le -we bv ple, v 'de -ti'wlanyv, 'ke 'o Nyisua ye. ²¹=Hapukɔ, 'v yie, -ɛ mɔ, Nyisua ni 'kli, kee, v 'ni 'bvaa -le 'a -ti 'yi, -te v kɔ bv nu wen 'a -ti a 'yi'bvaale, kɔ, v 'ni -nyo -le 'wio, 'ke 'o 'a =hapvde, ɔ nu a -ta 'mv, -te v kɔ bv nu wen 'a 'wio a -nyinyie, ε 'de -ne. -Tɔpli, vv 'lu -wɔn le -hie, i 'ni da -le de -de. 'Ke v ni 'le gbigbiyri -heyri, 'v 'de -hapvde yi. ²²U -me -ye, v nɔ 'ni, v kɔ -tɔ, kee, 'waa 'lu a le-hiele muu ke. ²³U -me -ye, Nyisua =nu, -ɔ kɔ -ti a 'yi'bvbua, kɔ, -ɔ 'numi 'kv gbe, v 'ni

=tuo =le 'o, kεε, 'kuo =nu, vv da, nɔ- vv 'o =tuu, 'plu tuyuo =nu, 'waa -gbe, vv nu, -ɔ 'we =nɔ -tunahuin ye, -vv 'kv, nɔ- vv -we 'o =tuu, ε kɔ tuyuo =nu, -ɔ 'we =nɔ nubl ye, kɔ dehvεi, kɔ hrei 'heen.

²⁴ Ne- nue, Nyisva 'ɔ -huv me le, v 'mu 'yilenyre-tɔpli nu, 'waa =wlvv -hva, 'vv -tvi-tɔpli 'mu nunu. ²⁵ U -me -ye, v 'ni pue =le Nyisva a -ti -tεε, kεε hi'ti ni, vv -wɔn kve. U 'ni =tuu =le 'o Nyisva 'o, -ɔ nu 'e ni de, kεε, -tɔpli -gbo, ɔ nu, ni- vv 'o =tuu. Kεε, Nyisva, nɔ- v ble ye bu =tuu wen 'o 'e ni ti. Ke'ε ni, be ni 'mu!

²⁶ Ne- nue, Nyisva 'ɔ -ha 'le =nu 'a dabu -heyri, -ε die nu, v 'mu -tvi-tɔpli nu, -i kɔ 'tvu =nu nu. Nyrugbapu, v hie 'o nyibepu gbo, 'vv 'waa 'bienu nyrv -wɔn pe. 'Klɔdu a -gbe, ɔ 'ni bleee =le Nyisva a plɔ. ²⁷ Nyibepu -me -ye, deε -do a -gbe, ne- vv nu. U hie 'o nyrv gbo, 'vv -tvi-tɔpli 'mu nunu, 'vv 'waa 'bienu nyibepu nyrv 'mu nuu, ne- kɔ 'tvu =nu nu 'dɔ. 'Yilenyre-tɔpli a -gbe, ni- kɔ =sue vv 'ye.

²⁸ Ye 'klee, -te nahuin =nu, v 'nini -hva bu yrii Nyisva, ne- nue, Nyisva 'ɔ -ha 'le =nu 'a dabu -heyri, 'waa 'lu a le-hiele 'mu 'yi le nyre, v 'mu 'klɔ =nu nu, v 'de ye ble bu nu wen. ²⁹ 'Yilenyre-tɔpli 'plɔplɔ 'yii 'le 'waa =wl ke. -Tɔpli, 'waa 'bienu kɔ, v nyi -we 'ni -hva, 'vv 'cre 'mu nunu, 'v kɔ ca, 'vv nahuin 'la, 'vv -yvei po, 'vv nahuin kaa, 'vv 'waa 'bienu creke, ³⁰ 'vv 'waa 'bienu a 'dvi 'yi le nyre, 'v yraa Nyisva, 'vv nahuin tani =tu, 'vv 'le 'waa diɔnu 'yaa, 'vv 'waa diɔnu a -pli po, 'vv 'yilenyre-tɔpli yrayri 'lu -wɔn le -hie, 'v 'de 'waa bunu kɔ 'waa 'diinu 'heen a 'o=tuule kɔ. ³¹ U 'de 'klee lele de, -ε mɔ =hapude yi. 'Bu =tu -ti, v 'ni nui =le. U 'de nahuin a 'munvεle kɔ, v 'de -we nahuin a wɔl kɔ. ³² Nahuin a -gbe, v yie ni, -ε mɔ, Nyisva a tete nɔ 'ni, nahuin =nu, -vv -tɔpli a -gbe nu, v ble ye 'kvkvε. =Hapukɔ, 'v yie, kεε, v 'cipi 'o 'a nunue ni. ε 'de i -do a -gbe. 'Bu 'ye, -ε mɔ, 'waa 'bienu -ye, vv nu 'yilenyre-tɔpli, -ye 'waa plɔ ble ni.

-Te Nyisva di nahuin a -bati a lepupue nu

2 ¹-Mɔ =nu, -ɔɔ le po: «Nahuin a 'klɔ nyre le 'yi,» nahuin a gblo tio- -n 'ya 'mu 'le, -nu nahuin -bati le poo. -Beti -bo 'ya 'e ni nahuin -de 'mu, -n 'de 'o =wɔn kɔ, 'ke 'o Nyisva ye, -ε nue, ke -nu po: «Nahuin 'wla -ti, 'ke 'o Nyisva ye,» kεε -ye -tɔplu -do a -gbe, -i kɔ -bati -nu nahuin le poo, i -do a -gbe, ni- mɔ -na nunujmli. 'Bia =ni le 'pupre nu, -n -do, -ɔɔ -n diɔnu -bati le poo. ² Nahuin -do a -gbe, -vv 'yilenyre-tɔpli a -gbe nu, -a yie ni, 'ke Nyisva kɔ 'o =wɔn, 'bɔ nyu yrv le poo. ³ -Mɔ =nu, -ɔɔ 'yilenyre-tɔpli a -gbe nu, Nyisva a -bati kɔ bi ye -mu. ⁴ 'E mɔ -tεε, Nyisva a =wlv 'yɔɔ ni, kɔ, 'ɔ kɔ -we =wlv a 'lila, 'ke 'o -na nunujmli 'kukui a -ta 'mu. Kεε, de a -gbe a -ti, -ni yrcɔ 'le. Kεε, kɔ 'a yiyie, -ε mɔ, Nyisva a 'munvεle, kɔ 'a =wlv a 'lila, i ble ye bi -he -mu 'mu, -bo hie 'o -na nunujmli 'kukui gbo, -bo -nyi -na 'klɔ 'bii Nyisva. ⁵ Kεε, -na =wlv 'gboklo 'mu ni. -Ni -hva -le -bo hie 'o -na nunujmli 'kukui gbo, -bo -nyi -na 'klɔ 'bii Nyisva. 'A -ti, -ɔɔ ni, -ɔɔ

'le Nyisva a yru le 'yaa. 'Plu, -nyrɔwɔ -kɔ 'mv Nyisva di 'o nahuin -bati le poo, -bati di -mu 'nì kli. ⚭ di po -bati a -tεε. ⁶'E nì nahuon 'bɔ nì 'o, ⚭ di 'a nunuklɔ a 'peeɛl 'nì kɔ. ⁷Nahuin -ye nì 'o, 'vv -hapu'klɔ nu, kɔ, 'v nyé -hva, 'ke Nyisva bɔ -nyi =nu -ti a 'yi'buaale kɔ 'klɔ yrayarv =nu, -c 'nun -we 'le. Nahuindu a -gbe, nu- Nyisva di -hlun 'klɔ yrayarv a -gbe -nyi. ⁸Nahuin -ye nì -we 'o, 'vv Nyisva a -ti le -haa, 'v 'nun -hva -ti a -tεε. De, -e nyre 'yi le, ne- vv -wɔn kve. Nahuin a -gbe, nu- Nyisva, ⚭ yru le poo, nu- 'a -bati di -tado kli. ⁹Nahuin 'bii =nu, -vv 'yilenyre-tɔpli nu, -sue a 'yiye kɔ 'kla-wliye'yiya, i kɔ bɔ ye =nu. -Juukvɛ, nu- mɔ ye-henahuin, -sue a 'yiye kɔ 'kla-wliye'yiya a -gbe 'heen, i di ye, 'plu ε 'mv -we nahuin -nu ke ye, -v 'de -Juukvɛ. ¹⁰Kee, nahuin 'bii =nu, -vv -hapude nu, nu- Nyisva di -ti a 'yi'buaale -nyi kɔ kegboweenle 'heen. Ye-henahuin lele, nu- mɔ -Juukvɛ, 'plu nahuin =nu, -v 'de -Juukvɛ, v 'mv 'o bi, ¹¹-e nue, Nyisva 'nì 'jra -le nahuin 'yi 'mv le.

¹²⁻¹⁵Nahuin 'bii =nu, -vv ηmli 'kukui nu, v di -tado 'nì 'wan. Nahuin =nu, -v 'de -Juukvɛ, 'bvv ηmli 'kukui nu, Nyisva, ⚭ di =nu le poo yru, -e nue, 'ke 'le 'waa =wl̩ ke, tetei =nu, Nyisva -nyi la Moise, -hapu'kɔ, 'v 'di yi, kɛe, v yi -hapude kɔ de 'klan a 'yi'mule-hihiale nì. Nyisva 'cru tetei =nu nì, 'ke 'le 'waa =wl̩ ke. E kɔ ti, 'waa -gbe a =wl̩ 'u =nu 'nyre -hen, kɔ, ε kɔ ti, 'waa =wl̩ -do a -gbe 'u =nu =wɔn -nyi. Nahuin =nu, -v mɔ -Juukvɛ, 'bvv ηmli 'kukui nu, Nyisva di -we =nu le po yru, -e nue, v kɔ Nyisva a tetei nì, kɛe, v 'nì =tui -le 'o. U yi -hapude nt, kɛe, v 'nì nue -le. E 'de 'nyre -hen, -bo yi -hapude -bo wa, kɛe, -hapude a -gbe, -n kɔ -bo nue, 'plu =mv wa. ¹⁶-Nyrɔwɔ -kɔ 'mv Nyisva di -Yusu 'Klisu le, ⚭ 'mv nahuin -bati le poo, -tɔpli -gbo, 'n 'preɛ wen ke, i di -hlun 'mv bi pepe'. -Tɔpli -gbo, nahuin -hli, 'ke 'le 'waa =wl̩ ke, nì- kɔ ke ⚭ di 'o =nu -bati le poo. Ne- mɔ Nyisva a -haputitie, 'nì po.

-Juukvɛ 'de 'o Nyisva a tetei 'o -tuu

¹⁷A mv -Juukvɛ, a nɔ 'nì, 'a mv mɔ -Juukvɛ' e nì. A pui -tεε, -e mɔ, 'e nì de nu -tεε, a kɔ Nyisva 'heen -gbahlɔn, a yi tetei, Nyisva -nyi la Moise, 'aa 'a nì dɔnɔ a -pli po, -e mɔ, 'a mv mɔ Nyisva a nahuin nì. ¹⁸De -gbo, Nyisvaa -hva ba nu, a yie nì, -e nue, tetei, ⚭ -nye la Moise, i tɔɔ 'a mv 'hru nì, 'ke ba yi -hapude kɔ 'yilenyrede a 'yi'mule-hihiale. ¹⁹A pui -tεε, a yi 'hru nì, -vv 'le Nyisva -wɔn mu, 'a -we 'le ba tuv nahuin =nu, -v 'diu yi. A nɔ 'nì, 'a mv mɔ -nyree nì, 'ke 'o nahuin =nu -wɔn, -v nì 'le gbigbiyri -heyri. ²⁰A nɔ 'nì, a -we 'le nahuin a naale, -v 'de de -de yi. A nɔ 'nì -we, a -we 'le nahuin a tɔɔlɛ, -v 'de Nyisva a 'hru yi. 'Be a nɔ 'nì, -te a yi Nyisva a tetei 'bii, -ye a yi 'e nì de nì, kɔ -ti a -tεε, ²¹'aa nahuin -ye Nyisva a 'hru tɔɔ. De-nue, 'a 'nun tɔɔ 'kleɛ 'a nì dɔnɔ 'hru a -gbe 'le? Ke aa nahuin ye po: «A nì 'yri 'le!» Kee -ye 'a nì -gbe, aa 'nì 'yri. ²²Ke aa -we nahuin ye po: «A nì po 'le -jiplɔ!» Kee -ye 'a nì -gbe, aa nu -jiplɔdɛ. A nɔ 'nì, =wɛhui a kikle, ε nyre

le 'yi, kεε -ye nɔ- kɔ -tɔpli aa -wəhikayuo gble -ha, 'plu aa plo. ²³A nɔ 'ni, a yi Nyisva a tetei ni 'dɔ, 'aa 'a ni diɔnu a -pli po, kεε -ye tetei a -gbe, a nyi 'ni 'wla. E nue, nahuin 'vv Nyisva a 'du 'yi le nyre. ²⁴-Tu -do a -gbe, ni- v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -i mɔ: «A mv -Juukvæ a nunuklɔ a -ti, nahuin 'vv Nyisva a 'du 'yi le nyre.»

²⁵-Ye 'klee, 'bia 'baa 'o Nyisva a tetei 'o =tuu, -ye 'a ni -Juukvæde, εε 'a mv 'mv 'ni -he. Kεε, 'ba 'nini kve Nyisva a tetei -wɔn, -ye 'a ni -Juukvæde, ε mɔ -gbvgbeε ni. ²⁶Daku -ye a nahuin, -v 'de -Juukvæ, 'bvv 'o Nyisva a tetei 'o =tuu, -ye 'ke 'o Nyisva ye 'mv, v 'we =nɔ -Juukvæ ye. ²⁷A mv -Juukvæ, a kɔ Nyisva a tetei. E nue, 'a yi -tɔpli 'plɔplɔ, 'ke 'o Nyisva ke, kεε, aa tetei a -gbe 'ni 'wla. 'A -ti, daku -ye a nahuin, -v 'de -Juukvæ, 'bvv 'o tetei =nv 'o =tuu, -ye 'waa tetei a 'o=tuule, ε die nahuin 'ni tɔɔ, -ε mɔ, 'a mv -Juukvæ, a -me -ye, 'a mv mɔ -ti 'wlanyv. ²⁸Nyɔ- mɔ 'klee -tee a -Juukvæyu 'le, -ε mɔ Nyisva a nahuon? A -me -ye, a nɔ 'ni, -tee a -Juukvæyu, nɔ- mɔ nahuon =nv, -ɔ kɔ 'dii kɔ 'a bu 'heen, -v mɔ -Juukvæ, 'plu v 'be ye, ne- mɔ 'a yriile, 'ke nahuon a -gbe, ɔ mɔ Nyisva a nahuoon ni. Kεε, ε 'de =ne. ²⁹-Tee a -Juukvæyu, nɔ- mɔ nahuon =nv, Nyisva -nyi =wlv yrayrv. Nyisva 'ni =mɔ =le 'hvun a yriile le, -ε mɔ ye'bibe, kεε, ɔɔ le =mɔ nahuon =nv, -ɔ kɔ =wlv yrayrv. -Ye =wlv yrayrv a -gbe, Nyisva a -Hihiu, nv-v -kvan a -gbe nu. E 'de tetei =nv, v 'cru la, i 'ni nu =le -kvan a -gbe. -Ye -tee a -Juukvæyu a -gbe, Nyisva, nɔ- nyo baa, ε 'de -tunahuin.

3 ¹'Be ni le 'mv, =ɔ -ye di wlɔn 'ni =gba: «Nahuon, bɔ 'ya -Juukvæyu 'mv, -be ε nyo 'mv 'ni -he?» ²In, εε 'mv -he nahuon 'dɔ. Ye-hede, -Juukvæ, nv- Nyisva -nyi 'a win. ³'E mɔ -tee, 'ke 'le =nv -heyri, =v -ye 'ni kve =le Nyisva a win a -gbe -wɔn, v ple, v di -wɔn kve. -Te v 'nini kve Nyisva a win -wɔn, ε 'de 'nyre -hen, -ε mɔ, =hapude =nv, Nyisva po la le, ɔ di la nu, ε 'die 'le -we bɔ 'die nu. ⁴Mɔ, =beti nahuin 'bii bv mɔ hiniv, Nyisva, 'ε ni ti, -ti, ɔ =tu, ɔ nyi 'ni nu. Ne- v 'cru la 'ke, 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv. De a -gbe, ne- -gbo:

«Nyisva o, 'bia =nu 'pre,
nahuin 'bii kɔ bv yrie,
-ε mɔ, -nu =tu -ti a -tee.
-N kɔ nahuon 'heen, 'baa -ti =tu,
-n di 'o kɔ =wɔn.»

⁵E kɔ hiniv -ye, 'vv le po: «Yilenyre-tɔpli, -aa nu, ε mɔ 'mv-heelee ni, 'ke 'o Nyisva -wɔn, -ε nue, nahuin nye 'ni 'ye, -ε mɔ, Nyisva, nɔ- 'sii 'o ye. 'A -ti, -be ε nɔ 'o le, 'ke bɔ poo -a mv yru le?» ⁶Gbegbe, ε 'de le 'mv ni. Nyisva, ɔ 'sii 'o ye. 'Bɔ 'de wen 'o ye 'sii, ɔ 'die wen 'le -we bɔ poo wen nahuin -bati le.

⁷-Bakla -de, ke =v -ye di lele po: «-A ni hide a 'mv'yuya, εε nahuin 'mv 'ni -he, 'ke bv yrie, -ε mɔ, Nyisva mɔ -hapu-ti-tunyɔ'ɔ ni. -Ye 'a -ti, v dio 'ni baa. -Te ε ni le 'mv, de- nue, 'vv -a mv -ti yee, -ε mɔ, -a mv mɔ

-ti'wlanyu'n u nı.» ⁸Kε =v -yee lele po: «-Ba nu de 'klan, nahuin 'mue 'ye, -te Nyisva a -wlu nu 'yileninç.» =U -ye, vv 'mu le poo hi-bati, v nı 'nı, 'mɔ-ç le 'pupré nu. Nahuin =nu, -vv le po, Nyisva a -bati diu 'nı klı. ⁹E cm -tée, ε ble =nu ye.

Nahuon =de 'de 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye

⁹-Ye 'klee, -ti -gbo, 'n =tu wen, ne- mɔ, -a mu -Juukue, -a 'de 'o nahuin -ye 'mu -hi, 'ke 'o Nyisva a tetei a 'o=tuule a -ta 'mu. -A 'bii, -Juukue kɔ daku -ye a nahuin 'heen, de 'kuku kɔ -a mu win ke. ¹⁰-Ti -gbo, 'nı =tu, v 'cru la nı, 'ke 'le Nyisvacriunie 'kwli 'mu. -Ti a -gbe, nı- -gbo:

«Nahuon =de 'de 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye.

Gbegbe, ε 'de nahuoon -do =de kɔ, -ɔ 'sii 'o ye.

¹¹ E 'de nahuon =de kɔ,

-cc -ti a -tée 'mu le 'wɔn,

mɔ, ε 'de nahuon =de kɔ, -cc Nyisva le =mɔ.

¹² Nahuin 'bii, v bibi ke,

'v hie 'o Nyisva a 'hru gbo, 'v 'wan.

Gbegbe, ε 'de -we nahuoon -do =de kɔ,

-cc -hapude nu.

¹³ 'Yilenyrewin, nı-i 'le =nu wlɔn 'mu -hɔn,

ε 'we =nɔ 'kukuku ye,

-v nı 'le 'dee wlɔn a 'nu.

'Waa wlɔn a win a -gbe, u 'la nahuin.

'Waa mee kaa nahuin.

'Waa wlɔn a win, i 'we =nɔ hre a 'nyı ye,

-u nahuin 'la.

¹⁴ E nı ti, vv nahuin -wɔn po 'jro,

'vv -ti -hvın =tu.

¹⁵ 'Waa bu 'huhue nı, 'ke bu mu dablo gbo 'wla.

¹⁶ E nı -tegbı, vv 'o mu,

vv 'yi le nyre -tɔplı,

'vv nahuin =sue =tue.

¹⁷ U 'die yi, -te bu di nu,

'plu v kɔ nahuin 'heen, v 'mu kegboweenle kɔ.

¹⁸ U 'nı pi -le Nyisva gbe.»

Ke Nyisva a wintee po.

¹⁹-Ye 'klee, -a yie nı, -e mɔ, 'e nı de, Nyisva a teteii tɔɔ, -Juukue'ε nı, i nye tɔɔ. Nu- Nyisva -nyi 'a tetei. 'Ke v nı 'le tetei -gbah�n. 'A -ti, nahuon =de 'de 'o =wɔn kɔ. Nahuin 'bii mɔ -ti'wlanyu, 'ke 'o Nyisva ye. ²⁰-Ye ke ε nı 'mu, -e nue, tetei a 'o=tuule, ε 'nı nue -le, nahuon 'nı 'sii -le 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye. Tetei a -kvan, ne- mɔ bi -he -a mu 'mu, -ba yrie, 'ke 'le -a nı -wli ke, -e mɔ, -a 'wla -ti, 'ke 'o Nyisva ye.

-Te Nyisvaa nu, 'plu nahuin 'vv 'o ye 'sii, 'ke 'o =no ye

21 'Hru, nahuin di na, 'plu v 'mv 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye, -te ti ni le 'mv -gbo, Nyisva, o tvv =nu ni. 'Hru a -gbe, v 'de 'le tetei 'kwli 'mv -hon. E mo 'hru yrayru'v ni, Nyisva a -gbe, o tco nahuin. 'Hru yrayru a -gbe, v 'cru la 'a -ti ni, 'ke 'le Moise a teteicruunie 'kwli 'mv, ko Nyisva a winwlon-henyu a 'crunie 'kwli 'mv. 22 Ke 'hru a -gbe, v ni 'mv: Nahuin -gbo, -v kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, nv- Nyisvaa 'o ye 'sii, 'ke 'o 'a diou ye. 'Hru a -gbe, Nyisva tvv nahuin =nu ni, -v kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye. E 'de -Juukvee -do a 'hru, 'e ni nahuon, no- ko 'hruu ni, Nyisva 'o tvv =nu ye, -e nue, o 'ni 'jra -le nahuin 'yi 'mv le. 23 Nahuin 'bii, v 'wla Nyisva a tetei ni. Ne- nue, Nyisva, -o k o -ti a 'yi'bubua, 'o 'de 'klee lele 'o =nu 'hvin 'mv ni. 24 KEE, Nyisva, o nve -tunahuin 'mv ni, 'o nyu 'o ye 'sii, 'ke 'o 'a diou ye, 'ke 'le -gbugbeko 'kwli 'mv, -e nue, -Yusu 'Klsv, no- nyu 'le de 'kuku -gbahlon -ha. 25-26 Nyisva -hiu ni, 'ke b o -he -cohlu, 'ke b o 'kv -a ni -ta 'mv, -a mv -gbo, -v ble wen 'kvku ye, -e die nu, 'a dablo 'mv -a ni 'yilenyre-topl wuwla. Ke'e ni, oo nu, 'oo -a ni 'yilenyre-topl wuwla, 'bia -ba kue =wlu ye, -e mo, -Yusu 'Klsv 'kv ni, 'ke 'o -a ni -ta 'mv. Ke Nyisvaa 'a nunue nu, -e die nu, nahuin 'mve 'ye, -e mo, o 'sii 'o ye, -e nue, nahuin, -vv la 'yilenyre-topl nu, ti -hi la a ti 'yri, Nyisva 'ni puu -le la yrv le, 'a =wlu a 'lila a -ti. KEE, -te ti ni le 'mv -gbo, o nye nahuin 'ni tco, -e mo, o 'sii 'o ye. A -gbe, oo -hva b o nu de =nu, -e 'sii 'o ye, 'plu 'oo -we -hva b o 'sii 'o nahuin =nu ye, -v kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye.

27 'A -ti, -a 'de 'hru ko gbegbe, 'ke -ba 'yaa 'le -a ni diou, -e nue, nahuon 'b o -tuu wen 'o Moise a tetei 'bii 'o, -ye o ko wen 'hru, 'ke b o 'yaa wen 'le 'a diou. KEE, Nyisva kla ye 'hru -ye, -v ko wl o nahuon 'die 'le -we b o 'yaa 'le 'a diou. 'Hru a -gbe, nv- mo -ba kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, 28 -e nue, -a yie ni, -e mo, Nyisvaa 'o nahuin =nu ye 'ni 'sii, -v kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, e 'de nahuin =nu, -vv 'o Moise a tetei 'o =tuu, o 'ni 'sii -le 'o =nu ye. 29 -Be Nyisva, o mo -Juukvee -do a Nyisvaa ni? -Be o 'de -we dakv -ye a Nyisva? 'Uvn, o mo dakv 'bii a Nyisvaa ni, 30 -e nue, Nyisva 'ya -do. -Juukvee 'bv kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, Nyisva diu 'o ye 'ni 'sii, 'ke 'o 'a diou ye. Dakv -ye a nahuin, dee -do, ne-e ni. 'Bv kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, Nyisva diu -we 'o ye 'ni 'sii, 'ke 'o 'a diou ye. 31 'Bia -baa le po, -e mo, Nyisvaa 'o nahuin ye 'ni 'sii, 'ke 'o 'a diou ye, -e nue, v kuo -Yusu 'Klsv ye =wlu, =be e -hen 'nyre, ke -aa po: «A ni -tuu 'le 'o tetei 'o?» 'Uvn, e 'de le 'mv ni. 'Bia -ba kuo -Yusu 'Klsv =wlu ye, -ye -a ko 'kli, 'ke -ba -tuu 'o tetei -tee.

-Te Nyisva nu, 'plu Abrahamu 'o 'sii 'o ye, 'ke 'o =no ye

4 1-A ni bu gblaka, -o mo Abrahamu, -bo pue 'a de ye. -Be' Nyisva nu 'a 'oye'siile 'le? 2 Nyisva 'dio la 'o ye 'sii, 'ke 'o 'yilenre-topl =nu, Abrahamu, oo la nu a -ta 'mv. 'Bia Nyisva 'b o 'sio la 'o ye, 'ke 'o

'yileno-tɔpli =nu, ɔ̄ la nu a -ta 'mu, -ye Abrahamu a -gbe, ɔ̄ di la kɔ̄ 'hru, 'ke bɔ̄ 'yaa la 'le 'a dɔ̄nu. Kεε, ɔ̄ 'de la 'hru kɔ̄, 'ke bɔ̄ 'yaa la 'le 'a dɔ̄nu, 'ke 'o Nyisva ye. ³Kε v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mu, -e mɔ̄: «Abrahamu kuo la Nyisva ye =wlu. Ne- nue, Nyisva 'ɔ̄ 'sio la 'o ye, 'ke 'o 'a dɔ̄nu ye.» ⁴Ba kɔ̄ 'a yiye, nahuon 'bɔ̄ nu -kuan, 'bu -nyi =nɔ̄ de, 'ke 'o -kuan =nu, ɔ̄ nu a -ta 'mu, -ye de a -gbe, ne- mɔ̄ 'a 'peeple. U 'die =nɔ̄ -nyi -gbvugbe. ⁵Kεε, 'ke 'le Nyisva -wɔ̄n, ε ni 'dɔ̄. 'Bia nahuon 'bɔ̄ kuo Nyisva =wlu ye, 'plu nahuon a -gbe, 'bɔ̄ 'de le po, -e mɔ̄, ɔ̄ 'sii 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye, 'a 'yileno-kuan a -ti, -ye nahuon a -gbe, nɔ̄- Nyisvaa 'o ye 'sii, 'ke 'o 'a dɔ̄nu ye. Nyisva kɔ̄ 'hru, 'ke bɔ̄ 'sii 'o de'kukununy ye, 'ke 'o 'a dɔ̄nu ye. Kε ɔ̄ nu, 'ɔ̄ -nu -hapvde 'mu nu, 'ke 'le -gbvugbeko 'kwli 'mu. ⁶-Tῑ -do a -gbe, ni- bodi Dafidit =tu la. Nahuin -gbo, Nyisvaa 'o ye 'sii, 'ke 'o 'a dɔ̄nu ye, -beti bu 'nuni nu -hapvde, ne- kɔ̄ -ti ɔ̄ 'pree la ke. Nahuin a -gbe, nu- kɔ̄ plɔ̄ a bleele. ⁷Kε ɔ̄ po:

«Plɔ̄ a bleele, 'ke 'o nahuin =nu -wɔ̄n,
 -v kɔ̄ de 'kuku Nyisva 'wuwla,
 'plu, -v kɔ̄ 'yileno-re-tɔpli a -ti Nyisva -hri -wɔ̄n.

⁸ Plɔ̄ a bleele, 'ke 'o nahuin =nu -wɔ̄n,

Nyisva 'nuni -hen 'nyre,
 'waa nunujmli 'kukui a -ti.»

⁹-Tῑ -gbo, Dafidit =tu la, -be ε -hen 'nyre, -Juukvæs -do, nu- kɔ̄ plɔ̄ a bleele? 'Uvn, nahuin =nu, -v 'de -Juukvæs, v di -we kɔ̄ plɔ̄ a bleele. -Te -a po wen, Abrahamu, ɔ̄ kuo la Nyisva ye =wlu. Ne- nue, Nyisva 'ɔ̄ 'sio la 'o ye, 'ke 'o -nɔ̄ ye. ¹⁰Tī =nu -kɔ̄ 'yri Nyisva 'sio la 'o ye, -be ti a -gbe 'yri, Abrahamu a -gbe, ɔ̄ nu la -Juukvæs a de ni, -e mɔ̄ ye'bibe, 'ke ɔ̄ 'mu 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye. 'Uvn, ti a -gbe 'yri, ɔ̄ 'de la ye a 'bæs. ¹¹Tī =nu -kɔ̄ 'yri ɔ̄ 'de la ye a 'bæs, 'ke Nyisva 'sio la 'o ye, 'ke 'o -nɔ̄ ye, -te Abrahamu a -gbe nu, 'ɔ̄ kuo =wlu ye a -ti. -Te de a -gbe, ε -hi, Nyisva lo la ni, -e mɔ̄, bɔ̄ 'be ye. Ye'bibe a -gbe, ε mɔ̄ la yriile'e ni, -e nye la nahuin tɔ̄, -e mɔ̄, Abrahamu kuo la Nyisva ye =wlu, 'ɔ̄ 'sii la 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye. 'A -ti, nahuin 'bii =nu, -v 'de ye 'be, 'plu -v kuo Nyisva =wlu ye, nahuin a -gbe, Abrahamu mɔ̄ -we 'waa bu'u ni. -Te Nyisva nu la, 'ɔ̄ 'sii la 'o Abrahamu ye, 'ke 'o 'a dɔ̄nu ye, ke ɔ̄ nu, 'ɔ̄ -we 'o nahuin a -gbe ye 'sii. ¹²Nahuin =nu, -v 'be ye, Abrahamu mɔ̄ -we 'waa bu'u ni. Kεε -ye ye'bibe -do, ε 'de =ce, 'ke be nue, -bo -he Abrahamu a 'yu. De, -e nye nu, 'plu =mu Abrahamu a 'yu -he, ne- mɔ̄ -bo kuo Nyisva =wlu ye, -te Abrahamu nu la, 'ɔ̄ kuo la Nyisva =wlu ye, ti =nu -kɔ̄ 'yri ɔ̄ 'de la ye a 'bæs.

Nahuin =nu, -v kuo -Yusu 'Klisu =wlu ye, nu- di de =nu kɔ̄, Nyisva po 'le

¹³Nyisva pue la 'le -le, -e mɔ̄, Abrahamu kɔ̄ 'a 'yuo a 'yuo 'heen, nu- ɔ̄ di la -tutu 'bii -nyi. ε 'de Abrahamu bɔ̄ la 'o Nyisva a tetei 'o -tuu a -ti, Nyisva 'dio la le, -e mɔ̄, ɔ̄ di la =nɔ̄ -tutu 'bii =nu 'ni -nyi. Kεε, ɔ̄ pue la 'le

=le, -ε nue, Abrahamu kuo la Nyisva ye =wlu, 'plu Nyisva 'ɔ 'sio 'o ye, 'ke 'o =nɔ ye. ¹⁴Nahuin =nv, -vv 'o tetei 'o =tuu, 'bv plɛ, tetei a 'o=tuule a -gbe, ne- v kuo =wlu ye, Nyisva 'bo -nyi wen nahuin a -gbe de =nv, ɔ po la le, ɔ di la =nv -nyi, 'be ni wen le 'mv, -ye nahuin =nv, -v kuo Nyisva =wlu ye, v kuo wen ye =wlu -gbvgbɛ, 'plu -ye de =nv, Nyisva po 'le, ε 'deε be 'ya wen =hapukɔ 'mv. ¹⁵Kε'ε ni, ε ni 'mv, -ε nue, -te nahuin 'wɔn la Nyisva a tetei, v 'di 'o =tuu. Ne- nue, Nyisva 'ɔ nyu yrυ le poo. Tetei 'bi 'de 'o ni, -ye nahuon =de 'die 'le -we bɔ 'wlt.

¹⁶-Ye de Nyisva po 'le, ɔ pue 'le =le, 'ke 'o nahuin =nv -wɔn, -v kuo =wlu ye. Kε ɔ nu 'a nunue, -ε die nu, de a -gbe, ɔ 'mue =nv -nyi, 'ke 'le -gbvgbɛkɔ 'kwli 'mv. -Ye 'lepoode a -gbe, ɔ nye 'ni -hva, bɔ -nye Abrahamu a 'yuo a 'yuo 'bii. ɔ 'ni -nye =le nahuin =do =nv, -v kuo Nyisva =wlu ye, 'plu -vv 'o Moise a tetei 'o =tuu. Kεε, ɔ nye nahuin 'bii =nv 'ni -nyi, -v kuo Nyisva =wlu ye, -ε 'we =nɔ Abrahamu ye, -te ɔ nu la, 'ɔ kuo la Nyisva =wlu ye, -ε nue, Abrahamu, nɔ- mɔ -a 'bii a bu, -v kuo Nyisva =wlu ye. ¹⁷Ti a -gbe, v 'cru la ni, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv. -Ti a -gbe, ni- -gbo: Ke Nyisvaa la Abrahamu ye po, ɔ nɔ: «N nue ni, 'ke -bo 'ya daku 'plɔplɔ a bu 'mv.» Abrahamu, nɔ- mɔ -a ni bu, 'ke 'o Nyisva ye, -ε nue, ɔ kuo Nyisva ye =wlu. Nyisva a -gbe, nɔ-ɔ nahuin =nv, -v 'kv 'klɔ le -ha. ɔ -do a -gbe, nɔ-ɔ nunu-tɔpli yrayri nu, -i 'de 'klɔ ni. ¹⁸-Ye ke Nyisva po la lele Abrahamu ye, ɔ nɔ: «N die 'ni nu, -mv 'yu kɔ.» -Hapukɔ, =v -ye 'v 'nini pue la -tεε, 'ke de Nyisva po la 'le, ɔ die la 'ni nu. Kεε, Abrahamu -me -ye, ɔ 'kιε kue la Nyisva =wlu ye, -ε mɔ, -ti =nv, Nyisva =tu la, ɔ di 'ni nu. -Ye -ti Nyisva =tu la, ɔ nui ni, Abrahamu 'ɔ -he ke daku 'plɔplɔ a bu. -Tu -do a -gbe, ni- Nyisva =tu la =nɔ ye, ɔ nɔ: «Na 'yuo a 'yuo di -tado 'ni -huo.» ¹⁹Ti =nv -kɔ 'yri Nyisva =tu la =nɔ -ti a -gbe ye, Abrahamu, 'a 'yri a -wlu -shun, u la mu 'ni -ce. ɔ yie la ni, -ε mɔ, ɔ ku la 'dɔ, 'plu 'a nyrvgba Sara, ɔ 'de la 'yukɔde. Kεε, 'a 'klt 'ni -we -le la 'le, 'ke bɔ kuo la Nyisva =wlu ye. ²⁰ɔ yie la ni, -ε mɔ, de Nyisva po la 'le, ɔ die la 'ni kɔ, ɔ 'ni pue -le la gble. 'A =wlu a yekuole -nyo la 'kli, 'ɔ la Nyisva baa. ²¹ɔ pui la -tεε, -ε mɔ, Nyisva kɔ 'kli, 'ke de ɔ pue la 'le =nɔ, bɔ nue la. ²²-Te ɔ kuo Nyisva =wlu ye, ne- nue, Nyisva 'ɔ 'sio la 'o ye, 'ke 'o =nɔ ye. ²³-Ti =nv, v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -ε mɔ, Nyisva 'sio la 'o ye, 'ke 'o =nɔ ye, ε 'de ɔ -do a -ta 'mv, v 'di la 'cru. ²⁴U 'cru la -we ni, 'ke 'o -a ni -ta 'mv. 'Bia =ba kuo Nyisva =wlu ye, -ɔ -ha 'le -a ni Kukɔnyɔ -Yusu 'kukvnyv -heyri, 'plu -ɔ -hiɔ 'klɔ, ɔ die 'ni nu, -a 'mv 'o ye 'sii, 'ke 'o =nɔ ye. ²⁵-Yusu a -gbe, Nyisva -hiɔ ni, -ε die nu, ɔ 'mv 'kv, -a ni de 'kuku a -ti, 'plu Nyisva 'ɔ -hiɔ 'klɔ, -ε die nu, ɔ 'mv 'o -a 'mv ye 'sii, 'ke 'o 'a dɔcnv ye.

-A kɔ Nyisva 'heen, -a ween gbo ke

5 ¹'Ε mɔ -tεε, Nyisva 'sii 'o -a mv ye, 'ke 'o 'a dɔcnv ye, -ε nue, -a kuo ye =wlu. Ne- nue, -a kɔ =nɔ 'heen, -a ween ke gbo, de =nv, -a ni Kukɔnyɔ

-Yusu 'Klisu nu a -ti. 2-Ye -Yusu 'Klisu a -gbe, no- kla 'hru ye, 'ke -ba 'mvee Nyisva ye, o 'mu -a mu =hapude 'mu nu, 'ke 'le -gbvgbek 'kwli 'mu, -e nue, -a kuo ye =wlu. -Hapude a -gbe, ne- -a 'ble kwa -tee. 'Ya 'o lele 'lu, -aa nu 'manu, -e nue, -a yie ni -tee, -a nye -pre, 'ke Nyisva die 'ni nu, -a 'mu -ti a 'yi'bubua ko, -e 'we =no ye, -te o nu, 'o ko -ti a 'yi'bubua. 3'E 'de e -do a -gbe, e 'ni nue -le -a mu 'manu, kee, -aa -we nu 'manu, =beti -baa =sue 'ye, -e nue, -a yie ni, -e mo, =sue a 'yiye =nu, ee -a mu 'mu 'ni -he, 'ke -ba 'nyi =wlu a 'lila. 4=Wlu a 'lila a -gbe, e nye 'ni nu, -aa 'le -ti -we. 'Bia -ba -we 'le -ti, -ye -a kue ye =wlu, -e mo, -ti, Nyisva =tu, o di 'ni nu. 5'Bia =baa le =wlu a yekuoole nu, e 'die 'le -we be 'ya -gbvgbek 'mu, -e nue, Nyisva tue -a mu ni, -te o nu -a ni 'muvule, 'o -nyi -a mu 'a -Hihiu. Nu- ko 'mu oo 'le naa, 'o nye -a mu too, 'ke 'le -a ni =wlu ke, -e mo, o nue -a mu 'mu ni 'do.

6In, ti -hi la a ti 'yri, -a 'de la 'kli ko, 'ke -ba wa la. Kee, ti -gbo 'yri, -Yusu 'Klisu, no- di 'le, 'o 'kv, 'ke 'o -a mu -ti'wlanyu a -ta 'mu. Ti, Nyisva wa la 'du, ni- ko 'yri -Yusu 'kvv 'o. 7-A yie ni, -e mo, e kla 'mu ni, 'ke nahuon -ye bo 'kv, 'ke 'o 'a 'be a -ta 'mu, =beti 'a 'be a -gbe, bo 'ya =hapunahuon 'mu, -co 'o tetei 'o -tuu. Nahuon 'bo -hapude nu, -tado nahuon -de -we 'le bo won bo 'kv 'a -ta 'mu ni. 8Kee, -Yusu 'Klisu, o 'kv ni -a ni -ta 'mu, -te -a 'kue 'yee la -ti'wlanyu 'mu. Ke Nyisva nu, 'o too -a mu 'a 'muvule gblaka. 9-Yusu 'Klisu bo 'kv -a ni -ta 'mu, 'a dablo a -tu ni, Nyisva 'o nue, -a 'sii 'o ye, 'ke 'o -no ye. -Te e ni le 'mu, -ye -a yie ni -tee, -e mo, -Yusu 'Klisu o di -a mu 'ni waa, 'ke 'o Nyisva a yru a pupue -won. 10Ti -hi la a ti 'yri, -te -a 'kue yree la Nyisva, Nyisva, o nue la ni, -a ko =no 'heen, -a -mve, -a ko kegboweenle, -e nue, 'a 'Yu -Yusu 'Klisu 'kv ni -a ni -ta 'mu. -Te e ni le 'mu, -a yrii le ti, -e mo, o di -a mu 'ni waa 'bii, -e nue, 'a 'Yu -a -gbe, o -hcn 'le 'kukunyu -heyri 'mu ni, 'o 'hri 'klo. 11'Ya 'o lele 'lu, -aa nu 'manu, Nyisva a -ti. -A ni Kukonyo -Yusu 'Klisu, no- nue, -a ko 'manu. No- nue -we, -a ko Nyisva 'heen -a -mve, -a ko kegboweenle. -Ye ke e ni 'mu.

Adamu ko -Yusu 'Klisu 'heen

12-Tite-nyre 'mu, nahuon -gbo, -o mo Adamu, no- 'wla la -ti, 'ke 'o Nyisva ye. Nahuoon -do, no- 'wla la -ti. 'A -ti a 'wuwla a -gbe, ne- ya no de 'kuku 'klo ke. De 'kuku a -gbe, ne- ya 'le 'kukue. Ne- nue, 'kukue 'ee nahuin 'bii ye, -e nue, nahuin 'bii nu de 'kuku. 13-Tite-nyre 'mu, nahuin, uu la nu de 'kuku, 'plu Nyisva 'o -nyi la Moise 'a tetei. -Te tetei 'de la no 'klo ke a ni, Nyisva 'ni -gba -le la de 'kuku, nahuin la nu a -ti wlcn. 14Kue la 'le Adamu a ti 'yie 'mu gbo, -bo ye Moise a ti ke, =beti Nyisva bo 'nini -gba la de 'kuku a -ti wlcn, 'kukue ko la nahuin ke win. Adamu, o 'de 'o Nyisva 'o -tuu. Kee, -te 'a de 'kuku ni la 'mu, nahuin a nene 'de la le 'mu ni, kee, 'kukue kvv la ke win.

Adamu, no- po nahuin 'plcplo a 'hru ye 'mu, -Yusu 'Klisu 'o po -we nahuin 'plcplo a 'hru ye 'mu. 15Kee, u 'hcn -we a -gbe, u ni le 'dcp.

-Hapvde, Nyisva nu -a mv 'mv, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, ε 'de Adamv a de 'kuku ye 'we. Nahuoon -do a -gbe, -ɔ mɔ Adamv, 'a de 'kuku a -ti, nahuin 'plɔplɔ 'vu le 'kuku. Kee, Nyisva a -hapvde, ɔc -a mv 'mv nu, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, ε -hi 'o =o. -Hapvde a -gbe, ɔ nue 'mv nahuin 'plɔplɔ, 'ke 'o nahuoon -do, -ɔ mɔ -Yusu 'Klsv a -ta 'mv. ¹⁶-Hapvde, Nyisvaa nahuin 'mv nu, de -nv, εe -a mv -nyi, ε ni 'dɔ. Ko, de 'kuku, nahuoon -do nu, de -nv, εe -a mv -nyi, ε ni -we 'dɔ. Nahuoon -do =nv, 'a de 'kuku nue ni, 'ɔ -he -ti'wlanyɔ, Nyisva a -bati 'i klo. Kee, Nyisva 'bɔc nahuin -hapvde 'mv nu, -beti bv nu 'yilenyre-tɔpli 'plɔplɔ, ɔ nyu 'o ye 'ni 'sii, 'ke 'o 'a dɔnu ye, -bati 'i 'nini klu. ¹⁷'E mɔ -tee, nahuoon -do, no- nu de 'kuku, 'kukue 'ɛ kɔc ke nahuin 'bii win ke, nahuoon -do a -gbe a -ti. Kee, nahuon -ye =nv, -ɔ mɔ -Yusu 'Klsv, 'a -kvan ni 'dɔ. Nahuin =nv, Nyisvaa -hapvde 'plɔplɔ 'mv nu, 'plu -v 'sii 'o ye, 'ke 'o =no ye, -Yusu 'Klsv a -ti, v di kɔ 'klɔ yravru, -ɔ 'nini -we 'le, 'plu v di ye 'we bodiɔpu kɔ 'kunpv 'heen. -Ye -tɔpli 'bii a -gbe, -Yusu 'Klsv a -tu ni, Nyisva 'ɔ nyi -a mv 'mv nu.

¹⁸'A -ti, -a nye 'ni 'ye, -ε mɔ, Nyisva a -bati kli nahuin 'bii ni, nahuoon -do, -ɔ mɔ Adamv, a de 'kuku a -ti. Kee, nahuoon -do =nv, -ɔ mɔ -Yusu 'Klsv, -ɔ nu -hapvde, ɔc nahuin 'bii 'mv 'ni -he, -bati 'ni -hiun kli, 'ɔ -nv -hapu'klɔ -nyi. ¹⁹'E mɔ -tee, nahuin 'plɔplɔ -he -ti'wlanyv, -ε nue, nahuoon -do 'de 'o Nyisva 'o =uu. Kee, nahuoon -do =nv, -ɔ mɔ -Yusu 'Klsv, ɔ nue ni, nahuin 'plɔplɔ 'v 'sii 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye, -ε nue, ɔ -me -ye, ɔ -tuu 'o Nyisva ni.

²⁰Nyisva -nyi nahuin tetei ni, -ε die nu, v 'mue yrii, -ε mɔ, 'waa 'yilenyre-tɔpli -huo ni. 'Bia -ba nye yrii, -ε mɔ, -a ni 'yilenyre-tɔpli -huo ni, -ye -a nye -we 'ni yrii, -ε mɔ, Nyisva a -hapvde, ɔ nu -a mv 'mv, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, ε bii ke, 'ε -hi 'o -a ni 'yilenyre-tɔpli 'mv. ²¹-Te de 'kukuu la nu, 'ε kɔc la nahuin win ke, 'plu 'ɛ nyu la le 'lila, ke Nyisva a -hapvde nu, 'ε kɔc nahuin win ke, 'plu 'ɛ nyu 'o ye 'sii, 'ke 'o =no ye, -a 'mv 'klɔ yravru kɔ, -ɔ 'nini -we 'le. -A ni Kukonyɔ -Yusu 'Klsv, no- kla 'hru a -gbe ye.

-A kɔ -Yusu 'heen, -a 'kv ni, 'plu -a 'hri 'klɔ

6 ¹-Bakla -de, nahuon -de di wlɔn 'ni -gbe, -ε mɔ: «'Bia 'be ni le 'mv, -be -ba 'cipi 'o de 'kuku a nunue, -ε die nu, Nyisva a -hapvde, ɔc -a mv 'mv nu, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, ε 'mv klɔ bii?» ²'Uvn, ε 'de le 'mv ni! ε 'we =no ye, -a 'kv ni, 'ke 'o de 'kuku -wɔn. De 'kuku 'de ye ble be kɔc -a mv win ke. -A 'de 'klee lele ye ble -ba 'cipi 'o de 'kuku a nunue. ³-Be a 'die yi, -ε mɔ, -te v po -a mv 'nie 'lu le, -a kɔ -Yusu 'Klsv 'heen, -a -mve ni. ε -hen 'nyre, -te ɔ nu la, 'ɔ 'kv la, ke -a nu, -a 'kv -we. ⁴-Ye -te v nu la 'o 'a 'o-hihia, -a ni -gbe, ke v nu -we 'o -a ni 'o-hihia, -ε die nu, -a ni Bu Nyisva, ɔ 'mv -a mv 'klɔ yravru -nyi, -te ɔ nu, 'ɔ -ha la 'le -Yusu 'Klsv 'kukonyv -heyri, 'ɔ -nyi =no 'klɔ yravru, 'ke 'le 'a -ti a 'yi'bvbua a 'klɔ 'kwli 'mv.

5'A -tì, -a nì 'kukue 'we =nɔ 'a 'kukue ye. -Ye ɔ kɔ -a mu 'heen, -a -mve nì. -Te Nyisva nu, 'ɔ -ha 'le =nɔ 'kukvnyu -heyri, 'ɔ -nyi =nɔ 'klo yravru, ke ɔ di -we nu, ɔ 'mu 'le -a mu 'kukvnyu -heyri -ha, 'plu ɔ 'mu -a mu 'klo yravru -nyi. 6'-Ba kɔ 'a leyriile -tee, -e mɔ, ti =nv -kɔ 'yri -Yusu 'Klisu 'kvu la 'o tu 'yie 'mu, -a nì 'klo 'ka, -a nì o, Nyisva kvɔ -we 'o tu 'yie 'mu nì, -e die nu, -a nì 'klo 'ka a -gbe, ɔ 'mu gbo -we, -a 'nì -han 'klees lele de 'kuku a =go 'mu 'ya, 7'-e nue, nahuon a 'klo 'ka 'bɔ 'kv, de 'kuku 'de 'klees lele 'kli kɔ, 'ke 'o =nɔ ke. 8'-Te -a 'kv, -a kɔ -Yusu 'Klisu 'heen, -a yie nì, -e mɔ, -a kɔ =nɔ 'heen, -a di nì 'klo. 9'-A yie -we nì, -e mɔ, -Yusu 'Klisu -hon 'le 'kukvnyu -heyri 'mu nì, 'ɔ 'hri 'klo. Gbe, ɔ 'nì 'kv =le 'klees lele nì. 'Kukue 'de lele 'kli kɔ, 'ke 'o =nɔ ke. 10'ɔ 'kv nì, -e die nu, de 'kuku 'nì -han 'klees lele 'kli kɔ, 'ke 'o -a mu ke. 'A 'kukue mɔ 'wɔn -do, ε 'de 'wui 'hɔn. -Ye -te ti nì le 'mu -gbo, -te ε te ye gbo, Nyisva 'hui 'mu, 'ke ɔ nì 'o. ɔ kɔ =nɔ 'heen, v -mve nì. 11'-Ye 'ke 'o 'a mu -wɔn, dεε -do a -gbe, ne-ε nì. Ba kɔ 'a yiye, -e mɔ, a 'kv nì, 'ke 'o de 'kuku -wɔn. De 'kuku 'de 'klees lele 'kli kɔ, 'ke 'o 'a mu ke. Ba yie -we, -e mɔ, a nì 'klo, a kɔ Nyisva 'heen, 'a -mve -we, -e nue, a kɔ -Yusu 'Klisu 'heen, a -mve nì.

12'-Ye -te ε nì le 'mu, a nì ween 'le ke gbe, 'ke de 'kuku be kɔ 'kli, 'ke 'o 'a mu ke. 'Yilenyre-tɔpli, 'a nì -wlvu -hva, a nì kvi 'le -wɔn. Bi bi 'le 'a mu 'kwli 'mu, -e mɔ, a di 'nì 'kv. 13'A nì ween 'le 'klees lele ke gbe, 'ke de 'kuku be 'ye 'hru, 'ke 'le 'a mu 'mu, 'ke ba nu de 'klan. Kee, de, a kɔ ba nu, ba -nyi 'a nì dɔnu Nyisva, -e nue, ε 'we =nɔ ye, a 'kv nì, 'plu 'a 'hri 'klo, 'ke 'le 'klo yravru 'kwli 'mu. Ba -ha 'a nì dɔnu 'bii, 'ke 'o Nyisva -wɔn, ɔ 'mu 'le 'a mu 'mu naa, a 'mu 'a -kvan nu. 14'A -tì, de 'kuku 'de 'klees lele 'a mu win ke kɔ, -e nue, ε 'de tetei a 'o=tuule, ε 'nì nue -le, a 'nì 'sii -le 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye. Kee, Nyisva nu 'a mu 'mu -hapudε, 'ke 'le -gbugbekɔ 'kwli 'mu. Ne- nue, 'a 'sii 'o ye, 'ke 'o =nɔ ye.

-A mu mɔ Nyisva a =go, -e die nu, -a 'mu 'a -kvan nu

15'-Bakla =de, nahuon =de di le 'nì po: «Nyisva a -hapudε, ɔɔ -a mu 'mu nu, 'ke 'le -gbugbekɔ 'kwli 'mu, ne-ε -a mu waa, ε 'de tetei a 'o=tuule, ε 'nì waa -le -a mu. 'A -tì, -a kɔ 'hru, 'ke -ba nu de 'kuku.» 'Nì 'a mu 'nì le: Ε 'de le 'mu nì. 16'Ba kɔ 'a yiye, -e mɔ, 'bia 'ba -nyi 'a nì dɔnu nahuon, 'ba ple, a dio 'o 'nì -tuu, -ye a -he nahuon a -gbe a =go. 'Bia 'be 'ya de 'kuku 'mu, 'be koo 'a mu win ke, -ye 'a mu mɔ de 'kuku a -gbe a =go'o nì, a nì 'mu 'kukue. Kee, 'bia 'baa 'o Nyisva 'o -tuu, -ye 'a mu mɔ Nyisva a =go, 'plu ɔ di 'o 'a mu ye 'nì 'sii, 'ke 'o 'a dɔnu ye. 17'Ti -hi la, 'a mu mɔ la de 'kuku a =go. Kee, Nyisva a 'wio, -e nue, 'a -ti a -tee, v tɔɔ 'a mu, a 'bli kwa, 'plu 'a -tuu 'o Nyisva 'o. 18'A 'de 'klees lele de 'kuku a =go. Nyisva =gbla 'a mu nì. -Ye nɔ- kɔ =go a -he 'klees, -e die nu, de -nv, -e 'sii 'o ye, a 'mue nu. 19'N nye ye po =go a de, -e die nu, a 'mue 'mu le yrii -tee. Ti -hi la, a -ha la 'a nì dɔnu 'bii, 'ke ba nu la 'e nì 'yilenyrede =de. -Te a nu la, 'a -ha la 'a nì dɔnu, 'ke ba nu la

'yilenyre-tɔpli, ke ba nu, ba -nyi 'a ni dɔnū 'bii Nyisua, ba 'ya 'a =go 'mv, -ε die nu, de -gbo, -ε 'sii 'o ye, a 'mue nu, 'a ni nunujmli 'bii, i 'mv 'o ye =cεε.

20 Ti -hi la, -te a 'kιe 'yee la de 'kuku a =go 'mv, a 'ni -hie =le la de -gbo, -ε 'sii 'o ye 'lu -wɔn le. 21 Ti a -gbε 'yri, aa la nu 'yilenyre-tɔpli, -i kɔ -tvi, -u 'klee 'a mv nu. De tio- a -ha 'le =nɔ 'kwli 'mv 'le? A 'de 'le =nɔ de =de 'kwli 'mv -ha. -Tɔpli a -gbε, i nye 'ni nu, nahuin 'vu le 'kuku, 'v hren Nyisua -wɔn. 22 -Ye -te ti ni le 'mv -gbo, a 'de 'klee lele de 'kuku a =go 'mv 'ya. Nyisua, o =gbla 'a mv ni, 'a -he 'klee 'a =go. -Hapvde, aa 'le =nɔ 'kwli 'mv -ha, ne- mɔ 'a ni nunujmli, i =cεε 'o ye, kɔ, Nyisua di -hlun 'a mv -nyi 'klo yravru, o 'nun -we 'le. 23 Nahuon 'bɔ nu de 'kuku, o ni 'mv 'kukve. 'Kukve a -gbε, -ε mɔ Nyisua a -wɔnhinhren, ne- mɔ de 'kuku a 'peele. Kee, Nyisua -me -ye, o -nyi -a mv 'klo yravru, o 'nun -we 'le, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv. 'Klo yravru a -gbε, ne- mɔ, -a kɔ -a ni Kukonyɔ -Yusu 'Klisu 'heeɛn, -a -mve ni.

Tetei 'de lele 'kli kɔ, 'ke 'o -a mv ke

7 1'Na -dlayuo -a, 'a mv yi tetei, 'a mv 'ni 'le -wɔn 'preε. 'Be a yie ni, -ε mɔ, nahuon -gbo, -o ni 'klo, tetei kɔ 'kli, 'ke 'o =nɔ ke. Kee, nahuon 'bɔ 'kv, -ye tetei 'de lele 'kli kɔ, 'ke 'o =nɔ ke. 2=Bo pue nyrc kɔ 'a tɔ 'heeɛn a de ye! Nyrugba 'bɔ kɔ tɔ, o 'de 'hru kɔ, 'ke bɔ hie 'o 'a tɔ a -gbε gbo, bɔ mu tɔ -ye kɔ, 'bia 'a tɔ a -gbε, 'bɔ 'kιe nιe 'klo, -ε nue, ε 'de tete. Kee, tɔ a -gbε, 'bɔ 'kv, -ye nyrugba =nv, o kɔ 'hru, 'ke bɔ mu tɔ yravru -ye kɔ. l 'de =ja. 3Kee, 'a tɔ a -gbε, 'bɔ 'kιe nιe 'klo, 'plu 'a nyrugba 'bɔ hio 'o gbo, 'bɔ kɔ tɔ -ye, -ye tete nɔ 'ni, o po -jiplɔ. Kee, 'a tɔ 'bɔ 'kv, -ye o kɔ 'hru, 'ke bɔ mu tɔ -ye kɔ. l 'de =ja. 'Bɔ kɔ tɔ -ye, o 'de -jiplɔ po.

4'Na -dlayuo -a, ke 'a ni de ni -we 'mv. Tetei 'de 'klee lele 'kli kɔ, 'ke 'o 'a mv ke. ε 'we =nɔ ye, a 'kv ni, -ε nue, ti =nv -ko 'yri -Yusu 'Klisu 'kv la, 'a ni -gbε, a 'kv la -we ni. -Ye nɔ- kɔ 'klee 'a mv, -ε 'we =nɔ ye, -te tɔ yravru ni 'mv. -Yusu 'Klisu, nɔ- Nyisua -ha 'le 'kvkunyu -heyri, o -ha 'klo. 'A -ti, nɔ- kɔ 'klee -a mv win ke, -ε die nu, -a 'mv 'yileno -kvan nu, 'ke 'o =nɔ -wɔn.

5 Ti -hi la a ti 'yri, de -nv, -a ni -gbε, -aa la -hva, ne- -aa la nu. Ti a -gbε 'yri, tetei, i nye la -a mv 'ni tɔɔ, -ε mɔ, de -gbo, -aa nu, ε mɔ de 'kukuu ni. De 'kuku a -gbε, tetei tɔɔ la -a mv, ne- -aa -hva -ba nu la. De 'kuku a -gbε, ne-ε la -kvan nu, 'ke 'le -a mv 'mv, ne-ε la 'le -a mv 'kvkve a 'hru wlɔn gba. 6 Ti -hi la a ti 'yri, tetei nιu la -a mv 'mv 'a =go. Kee, -te ti ni le 'mv -gbo, ε 'we =nɔ ye, -a 'kv ni, -ye tetei a -gbε, i 'de 'klee lele 'kli kɔ, 'ke 'o -a mv ke. -Ye Nyisua a -Hihiuu -a mv tɔɔ 'hru yravru, 'ke -ba nu Nyisua a -kvan. -A 'ni nu -le 'klee lele Nyisua a -kvan, 'ke 'le 'hru 'ka wlɔn, -v kɔ -ti v 'cru la, 'ke 'le Nyisua a teteicruniε 'kwli 'mv.

Tetei, i nye -a mv 'ni tɔɔ, de tio- mɔ de 'kuku

7-Bakla -de, nahuon -de di le 'ni po: «Moise a tetei, i mɔ de 'kuku.» 'Uvn, ε 'de le 'mv ni. Tetei, ni- tɔɔ 'mv, de tio- mɔ de 'kuku. 'Bv 'die wen

'cru, 'ke 'le teteicrunie 'kwli 'mv, -e mɔ, -nɪ -tu 'le ca, 'ke 'o -n 'be a de a -ta 'mv, 'n 'deε =bo yi wen, -e mɔ, de a -gbe, ε mɔ de 'kukuu nɪ. ⁸-Te tete tɔɔ 'mv, -e mɔ, de a -gbe, ε mɔ de 'kuku, -ye de 'kuku 'ye 'hru, 'ke 'le 'mv 'mv, 'nɪ -tue -wlu, 'ke -bo -hva =bo nu 'ɛ nɪ 'yilenyredε -de. Tetei 'bɪ 'de 'o nɪ, -ye de 'kuku 'de 'kli kɔ. ⁹Ti -hi la, -te 'n 'de la tetei a yie, 'na =wlu 'nɪ yee -le la 'mv -ti. Ε -hen 'nyre, 'ke 'le 'n dɔɔnu 'yi 'mv, 'n 'mveε la Nyisua ye. Ε 'we =no ye, 'n nɪ la 'klo. Keeε, -te 'n yrii Nyisua a tetei 'mv le, -ye 'n -hva =bo 'tati de 'kuku a nunue, ¹⁰'e nue, 'nɪ hren Nyisua -wɔn. Ε 'we =no ye, 'n 'kv nɪ. Nyisua -nyi nahuin tetei, 'ke v 'mv =hapu'klo kɔ. 'Mε -ye le, tetei a -gbe, i kli 'mv nɪ. A -ti, 'n ble ye 'kukvε. ¹¹-Te 'n 'wɔn la tetei a -gbe, -ye de 'kuku 'ye 'hru, 'ke 'le 'mv 'mv, 'e kaa 'mv, 'nɪ nu 'yilenyredε. -Ye 'n ble ye 'kukvε, de 'kuku a -ti.

¹²'A -ti, 'ke tetei -hɔn 'le Nyisua -wɔn 'mv. 'Ε nɪ tetebv, v 'sii 'o ye, 'plu 'v nɔ 'yi le. ¹³=Be ε -hen 'nyre, =hapuđe, -e mɔ, tetei, i 'la 'mv nɪ? 'Uvn, ε 'de le 'mv nɪ. De =nv, -e 'la 'mv, ne- mɔ de 'kuku. De 'kuku a -gbe, 'ke ε naa 'le =hapuđe =nv 'mv, -e mɔ tetei, 'e 'la 'mv. Ke'ε nɪ, ε nɪ 'mv, -e die nu, -a 'mue yi -tee, -e mɔ, de 'kuku mɔ de 'kukuu nɪ. A -ti, -te teteii po, -e mɔ, nahuon nɪ nu 'le de 'kuku, -a nye 'nɪ 'ye, -e mɔ, de 'kuku nyre le 'yi, 'e -hi 'o 'e nɪ de 'mv.

-Aa -hva -ba nu =hapuđe, kee 'yilenyredε, ne- -aa nu

¹⁴-A yie nɪ, -e mɔ, 'ke tetei -hɔn 'le Nyisua -wɔn 'mv, keeε, 'me -ye, 'n 'de 'kli kɔ, 'nɪ -he de 'kuku a -ge. ¹⁵De 'nu nu, 'nɪ yrie -le 'mv le. De 'nu -hva, 'nɪ nue -le, keeε, de 'nun -hva, ne- 'nu nu. ¹⁶-Te de =nv, 'nun -hva, 'n nye nu, ε nye 'mv 'nɪ tɔɔ, -e mɔ, 'n yrie 'mv le, -e mɔ, tetei mɔ =hapuđe. 'N kɔ tetei 'heen, -a pe nɪ. ¹⁷'A -ti, 'yilenyredε, 'nu nu, ε 'de 'mɔ, 'nɪ nue -le, keeε, de 'kuku =nv, -e nɪ 'le 'mv 'mv, ne-ε 'mv 'tu, 'nu 'yilenyredε a -gbe nu. ¹⁸'Mɔ -gbo, -ɔ mɔ -ti'wlanyɔ, 'n yie nɪ, -e mɔ, 'ke 'le 'mv 'mv, =hapuđe 'de 'le nɪ. 'N nye 'nɪ -hva 'dɔ, 'ke -bo nu wen =hapuđe, keeε, 'n 'de 'kli kɔ, 'ke -bo nue. ¹⁹A -ti, =hapuđe =nv, 'nu -hva =bo nu, 'nɪ nue -le. Keeε 'yilenyredε =nv, 'nun -hva, ne- 'nu nu. ²⁰De 'nun -hva =bo nu, 'bia 'nɪ nye nu, ε -hen 'nyre, ε 'de 'mɔ, 'nɪ nue -le, de 'kuku, -e nɪ 'le 'mv 'mv, ne-ε 'mv 'tu, 'nɪ nye nu.

²¹'A -ti, de 'nu 'ye 'e nɪ ti, ne- mɔ: 'Bia 'nu -hva =bo nu =hapuđe, -ye 'yilenyredε -do, ne- 'n -we 'le =bo nu. ²²Ε -hen 'nyre, 'ke 'le 'na =wlu 'bii ke, 'n nye wen 'nɪ -hva, =bo =tuu wen 'o Nyisua a tetei 'o. ²³Keeε, 'mɔ -gbo, -ɔ mɔ -ti'wlanyɔ, 'n nye 'nɪ 'ye, 'ke 'le 'mv 'mv, =wlu -hvan nɪ 'le. U kɔ =hapu=wlu 'heen, i 'de pe. =Wlu -hvan a -gbe, v nu 'mv 'mv de 'kuku a -ge. ²⁴De- kɔ 'mɔ kɔ wɔłt -ti le 'mv 'le? De 'kuku, -e nɪ 'le 'na =wlu ke, ne-ε 'le 'mv 'kuvle 'mv gba. Nyɔ- di 'kleε 'mv -gbla 'le? ²⁵Nyisua a 'wio. Nɔ- naa 'le -Yusu 'Klisu 'mv, 'ɔ -gbla 'mv, 'ke 'le de 'kuku a 'kli gbo.

'A -ti, -ti 'n -hva -bo -tu wen, ne- mɔ: 'na -hapu=wlu, vv -hva bv -tuu o Nyisua a tetei 'o. Keeε, 'na =wlu -hvan, nv-v -hva -bv kve de 'kuku -wɔn.

-Ba -ha Nyisva a -Hihiu me le, bu naa -a mu

8 1'A -ti 'klees, nahuin =nv, -v kuo -Yusu 'Klusu =wlu ye, gbegbe Nyisva a -bati 'dee bi kli =nv. 2'Ε mɔ -tee, -te ti ni le 'mu -gbo, Nyisva a -Hihiu a 'kli, ni-ι -a mu naa. -Hihiu a -gbe, nv-v -a mu 'kli yrayrv -nyi, kɔ, nu-nye nu, -a kɔ -Yusu 'Klusu 'heen, =a -mve. -Hihiu a -gbe a 'kli, ni-ue, de 'kuku a 'kli 'i 'de 'klees lele -a mu win ke kɔɔ. De 'kuku a 'kli a -gbe, ni-ι 'le nahuin 'kvule 'mu gba, ε =hen 'nyre, v hren Nyisva -wɔn. 3'Moise a tetei 'de la 'kli kɔ, 'ke bi -wɔ la de 'kuku a 'kli gbo, -ε nue, -a mu -tunahuin, -a 'de 'kli kɔ, 'ke -ba -tuu 'o tetei a -gbe 'o. Kee, de -gbo, tetei 'de la 'le nunue -we, Nyisva, nɔ-ue. -Te ɔ nu 'a nunue, ne- -gbo: O lee nɔ 'a 'Yu -Yusu 'Klusu 'kli ke, -Yusu 'Klusu a -gbe 'ɔ -he -tunahuon. 'A -plahvin 'we =nɔ -a mu de'kukununu a nuni ye, kee, ɔ 'de de 'kuku nu gbe. O di la 'le -le, 'ke bɔ 'kv -a ni de 'kuku a -ti. 'A 'kvukue nye nahuin ye 'ni tɔɔ, -ε mɔ, Nyisva yraa de 'kuku ni. Ne- ue, yrv, Nyisva di wen -a mu le poo, -Yusu, nɔ- ɔ puu le. 4Nyisva nu de a -gbe ni, -ε die nu, -a 'mu 'kli ko 'bii, 'ke de -gbo, Nyisva a teteii -a mu tɔɔ, -ba nue. -A 'ni kve -le 'klees lele -a ni -gbe a 'lu a le-hiele -wɔn, -ε mɔ -a ni -wli 'ki, kee, Nyisva a -Hihiu, nv- -aa me le -ha, bu naa -a mu, -ye -a kɔ 'kli a -gbe ni, 'ke -ba -tuu 'o Nyisva a tetei 'o. 5Nahuin =nv, -vv 'waa -gbe a 'lu a le-hiele -wɔn kve, de 'waa -gbe, vv -hva, ne- vv le =mɔ 'e ni ti. Kee, nahuin =nv, -vv Nyisva a -Hihiu -wɔn kve, v -me -ye, de, Nyisva a -Hihiu -hva, ne- vv le =mɔ 'e ni ti. 6Nahuin =nv, -vv 'waa 'lu a -wɔnle-hie-tɔpli -wɔn kve 'e ni ti, 'hru, -v kɔ wlɔn v ni 'o, nv- mɔ 'kvukue a 'hru. Kee, nahuin =nv, -vv Nyisva a -Hihiu a -tɔpli 'lu -wɔn le -hie, Nyisva nyu -nyi 'kli yrayrv, kɔ plɔ a bleelɛ, 7-ε nue, nahuin =nv, -vv 'waa 'lu-wɔnle-hie-tɔpli -wɔn kve, nv- yraa Nyisva. U 'ni -tuu -le 'o 'a tetei. U 'de -we 'kli kɔ, 'ke bv -tuu 'o tetei a -gbe 'o. 8Nahuin =nv, -vv 'waa =wli 'ki -wɔn kve, v 'ni blee -le Nyisva a plɔ.

9A -me -ye, a 'ni kve -le 'a ni =wli 'ki -wɔn, kee, Nyisva a -Hihiu, nv- aa -wɔn kve, -ε nue, Nyisva a -Hihiu a -gbe, 'ke v ni 'o 'a mu ke 'mu. Nahuon 'bɔ ni 'o, Nyisva a -Hihiu a -gbe, -v mɔ -we -Yusu 'Klusu a -Hihiu, 'bv 'de 'o =nɔ ke 'mu ni, -ye ɔ 'de -Yusu 'Klusu a nahuon. 10-Yusu 'Klusu 'bɔ ni 'le 'a ni =wli ke, -ye 'a -Hihiu, vv 'a mu -nyi 'kli yrayrv, -ε nue, Nyisva, ɔ 'sii 'o 'a mu ye, 'ke 'o 'a diɔnu ye. Ke ε ni 'mu, -beti 'a ni -plahvin bi di 'kv, de 'kuku a -ti. 11'Ya 'o lele 'lu, Nyisva a -Hihiu, -v -ha 'le -Yusu 'Klusu 'kvukunyu -heyri, -v -hiɔ 'kli, 'bu ni 'o 'a mu ke 'mu, -ye 'e mɔ -tee, Nyisvaa -do a -gbe, nɔ- di -we 'le 'a mu 'kvukunyu -heyri -ha, 'plu ɔ 'mu 'a mu 'hvun yrayrv -nyi. O di de a -gbe 'ni nu, 'ke 'le 'a -Hihiu a 'kli 'kwli 'mu, -v ni 'o 'a mu ke 'mu.

12'A -ti, 'na -diayuo -a, -a ble ye, 'ke de =nv, Nyisva a -Hihiu -hva, ne- -ba nu. Ε 'de de =nv, -a ni -wli 'ku -hva, -a 'de kɔ -ba nue. 13De =nv, 'a ni -wli 'ku -hva, 'ba nye nu, -ye a hren Nyisva -wɔn, ε 'we =nɔ ye, 'ke a ni 'le 'kvukue a 'hru wlɔn. Kee, 'bia 'ba -ha Nyisva a -Hihiu me le, bu -ha 'le

'yilenyre-tɔpli, -i ni 'le 'a ni =wli ke, -ye a di kɔ 'klɔ yrayru. ¹⁴Nahuin 'bii, -vu Nyisva a -Hihiu me le -ha, 'ke bu naa =nv, nv- mɔ Nyisva a 'yuo. ¹⁵-Ye Nyisva a -Hihiu a -gbe, v 'ni nuu -le -a mu =go 'mv, -vu hvannu pi, kɛe, vu -a mu 'mv nuu Nyisva a 'yuo, 'plu 'v nye nu, -aa le po, Nyisva, nɔ- mɔ -a ni Bu. ¹⁶Nyisva a -Hihiu, v nye -a mu 'ni tɔ, 'ke 'le -a ni =wli ke, kɔ, -a yie, -ɛ mɔ, 'ɛ mɔ -tee, -a mu mɔ Nyisva a 'yuo ni. ¹⁷-Te -a 'ya 'a 'yuo 'mv a -ti, -ye 'yileno-tɔpli, o =tu gbo, 'ke 'o -a mu -wɔn, o di -a mu 'ni -nyi. -A kɔ -Yusu 'Klisu 'heen, -a mu o di -nyi, -ɛ nue, -te -Yusu 'Klisu nu =sue a 'yiye, ke -aa -we =sue a 'yiye nu. -Ye 'klee, -a kɔ -Yusu 'heen, -a di kɔ -ti a 'yi'buaale.

=Hapudɛ =nv, -aa -pre

¹⁸'N pue -tɛe, -ɛ mɔ, =sue -gbo, -aa 'ye ti -gbo 'yri, ε mɔ de 'cicrɛ'e ni. Nyisva a -ti a 'yi'buaale, o di -a mu -nyi, ε kɔ =sue a -gbe 'heen, gbegbe, i 'de 'le yre 'mumvɛe. -Tl a 'yi'buaale a -gbe, ε di 'ni 'bva, ε 'mv 'o =sue a 'yiye 'mv -hi. ¹⁹'Klɔ 'bii, o -nyrɔwɔ =nv 'ni -pre 'dɔ, -o kɔ 'mu Nyisva di 'o 'a 'yuo pepe' 'mv poo, -ɛ die nu, nahuin 'bii, v 'mu Nyisva a 'yuo a -ti a 'yi'buaale 'ye. ²⁰-Tɔpli 'bii, Nyisva nu, 'ke i ni 'le 'kvkvɛ a 'klɔ gbo. l di gbo 'ni -we. Nyisva a nunu-tɔpli a -gbe, i 'die -hva, 'ke bi ni wen 'le 'kvkvɛ a 'klɔ gbo, kɛe, Nyisva, nɔ- -ha 'le 'a dabu =nv -heyri, -tunahuin a de 'kuku a -ti. ²¹Nyisva a nunu-tɔpli a -gbe, i yie ni, -ɛ mɔ, -nyrɔwɔ =de 'mu Nyisva di 'ni -gbla, 'ke 'le 'kvkvɛ a 'klɔ gbo, 'plu o 'mu waa. -Te Nyisva di nu, o 'mu 'le 'a 'yuo 'kvkvɛ a 'klɔ gbo -ha, 'plu o 'mu =nv -ti a 'yi'buaale -nyi, ke o di -we nu, o 'mu 'le 'a nunu-tɔpli 'kvkvɛ a 'klɔ gbo -ha, 'plu o 'mu -ti a 'yi'buaale -nyi. ²²-A yie ni, -ɛ mɔ, kve 'le -wlu-tuelɛ 'yie 'mu gbo, -bo ye ti -gbo ke, Nyisva a nunu-tɔpli a -gbe, u le nu wɔl, kɔ, 'u -we =sue 'ye, ε 'we =nɔ nyrvgba ye, -ɔ -ŋla a -sue a 'yiye. ²³-A ni -gbe, -o mɔ ye-henahuin, o -nyi 'a -Hihiu, -aa -we le nu wɔli, 'ke 'le -a ni =wli ke. Kɛe, -nyrɔwɔ -kɔ 'mu o di -hlun 'o -a mu pepe' 'mv poo, o di -hlun -we -a mu -nyi 'hvñ yrayı. -Nyrɔwɔ a -gbe, nɔ- -aa -pre 'dɔ. ²⁴Nyisva waa -a mu ni, kɛe, -tɔpli 'bii, o di -hlun -a mu -nyi, -a 'di wen a kvɛ. Kɛe, -a kue ye -wlu, -a nye -pre, -ɛ mɔ, -a di 'ni kɔ. De -gbo, -a kuo =wlu ye, kɔ, -aa -pre, -ɛ mɔ, -a die 'ni kɔ, de a -gbe, -ba nye 'ye, -ye -a 'die 'klee lele =wlu ye kuo, -ɛ nue, -a kve ni -dodo. Nahuon 'bɔ kɔ de, -ye 'hru 'de 'klee lele 'o gbo pe, 'ke bɔ kue -wlu ye, kɔ bɔ -pre, -ɛ mɔ, de a -gbe, o die 'ni kɔ. ²⁵Kɛe, de =nv, -a 'de wen a kvɛ, ne -a kuo =wlu ye, -a nye -pre. -Ye -a kɔ =wlu a 'lila, -a nye -pre.

²⁶-Ye 'klee, Nyisva a -Hihiu, nv-v -a mu 'mu -he, -a mu -gbo, -v 'de 'klɔ kɔ. -Te -a di Nyisva a dida nu, -a 'die yi. Kɛe, Nyisva a -Hihiu a -gbe, nv-v 'le Nyisva -wɔn 'preɛ, 'ke 'o -a ni -ta 'mu, 'ke 'le 'a =wlu 'bii ke. -Te vu 'a dida nu, ε -hi 'o -tunahuon a winte 'mu ni. ²⁷Nyisva yi de =nv ni, -ɛ ni 'le -tunahuin a =wli ke, 'ɔ yi -we de =nv, 'a -Hihiu -hva, -ɛ nue, 'a -Hihiu a -gbe, vu da Nyisva, 'ke 'o -Yusu a nahuin a -ta 'mu, -ɛ 'we =nɔ ye, -te Nyisvaa 'a -hvhva nu.

²⁸Nahuin =nu, -v nuε Nyisua 'mu, kɔ, Nyisua a -gbe, o da, 'ke bu nu 'a -kvan, -a yie ni, -e mɔ, 'ɛ ni de, -ee 'o nyre, 'ke 'o =nu -wɔn, Nyisua nye 'ni nu, -hapude 'ee 'le =nɔ 'kwli 'mu -hɔn, ²⁹-e nue, kue la 'le gbo, nahuin =nu, Nyisua -ha 'le du 'mu, o pu ke 'pia, -e die nu, v 'mu -Yusu ye 'we, 'a 'Yu a -gbe, o 'mu Ye-heyu 'mu 'ya, 'ke 'le 'yuo-pli 'plɔplɔ -heyri. ³⁰Nahuin =nu, o po 'pia ke, o du ni, -e die nu, v 'mu 'a nahuin 'mu 'ya. Nahuin =nu, o da, o nue ni, 'v 'sii 'o ye, 'ke 'o =nɔ ye. Nahuin =nu, o 'sii 'o ye, o diu -nyi -ti a 'yi'buaale.

Nyisua a 'muvnuele, ε -hi 'o 'e ni de 'mu ni

³¹-Te ε ni le 'mu, -be' -a di 'klees lele po 'le? -Te Nyisua kɔ -a mu 'heen, -a pe, nahuon =de 'die 'le -we bɔ -ha 'o -a mu 'hru wlɔn. ³²Nyisua -ha 'a 'Yuu -do ni, 'ke bɔ loo nɔ 'klɔ ke, -e die nu, o 'mu 'ku -a 'bii a -ta 'mu. -Te Nyisua -nye -a mu 'a 'Yu, -ye 'ɛ mɔ -tɛe, 'ɛ ni -hapude =de, o die -we -a mu 'ni -nyi, 'ke 'le -gbugbekɔ 'kwli 'mu. ³³-A mu -gbo, Nyisua po 'pia ke, 'ke -ba -he 'a nahuin, nahuon =de 'die 'le -we bɔ yee -a mu -ti, -e nue, Nyisua a -gbe, nɔ -sii 'o -a mu ye, 'ke 'o 'a diɔnu ye. ³⁴Nahuon =de 'die 'le -we, bɔ 'be -a ni -bati, -e nue, -Yusu 'Klisu a -gbe, o 'kv ni -a ni -ta 'mu, 'pli Nyisua 'ɔ -hɔ 'le 'kvkvnyu -heyri, 'ɔ -hɔ 'klɔ. -Yusu 'Klisu a -gbe, 'ke o ni 'o Nyisua 'hvñ 'mu, 'ɔ Nyisua da, 'ke 'o -a ni -ta 'mu. ³⁵-Yusu 'Klisu nuε -a mu 'mu ni. -A kɔ =nɔ 'heen, nahuon =de 'die 'le -we, bɔ -huhia -a mu 'yi 'mu le, -e die nu, o 'mu -a ni 'muvnuele 'kee. 'Bia -baa =sue 'ye, -ba kɔ 'kla-wliye'yɔya, kɔ, nahuin 'bvv -a mu -sue -tue, kɔ, kanu 'bvv -a mu nu, -ba 'de 'hvñ'mupuede kɔ, kɔ, -gbetie kɔ 'kvkv 'heen 'bu -a mu ye, -be -tɔpli a -gbe, i -hen 'nyre, -Yusu 'Klisu 'de 'klees lele -a mu 'mu nuε? 'Uvn, ε 'de le 'mu ni. O 'kιε nuε -a mu 'mu. ³⁶'E mɔ -tɛe, -a ni =sue a 'yiye a -gbe, v 'cru la 'a -ti ni, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mu, -i mɔ:

«Nyisua o,
-mɔ kɔ -ti, 'ɛ ni ti, nahuin 'vv -a ni 'lila le =mɔ.
'Ke 'le 'tunahuin 'yi ke, -a 'we =nɔ blabla ye,
vv 'le 'laale 'mu gba.»

³⁷-Beti be ni le 'mu, -aa 'le 'kla-wliye'yɔya wlɔn -tɔ 'ni 'bee 'bii, 'ke 'le -Yusu 'Klisu, -ɔ nuε -a mu 'mu a 'kl 'kwli 'mu. ³⁸'N yie ni -tɛe, -e mɔ, ε 'de de =de kɔ, -be di -a mu 'yi 'mu le -huhia, -a kɔ -Yusu 'Klisu 'heen, -e die nu, o 'mu -a ni 'muvnuele 'kee. Mɔ, -ba 'kιε pue -hvhnlvn, -hoo' -baa 'kv, o 'kιε nuε -a mu 'mu. 'Kuo, kɔ 'ɛ ni 'klikeniðe =de, kɔ keke a -tɔpli kɔ -ŋanja a nini 'heen, i bi 'le ye, ³⁹kɔ 'kl, -i ni 'le yakɔ 'mu kɔ -tutu gbo, kɔ 'ɛ ni de =de, ε 'die 'le -we be ka Nyisua ye, 'ke bɔ 'de -a mu 'mu nuε. De =nu, -Yusu 'Klisu nu, 'ke 'o -a ni -ta 'mu, ε nye -a mu 'ni tɔɔ, -e mɔ, Nyisua nuε -a mu 'mu ni.

De Nyisua po 'le, 'ke 'o Yisraekue -wɔn, -v mɔ -Juukue

9 ¹-Ti -gbo, 'nu mu -tu, i mɔ -ti a -tɛe ni, -e nue, 'mɔ mɔ -Yusu 'Klisu a nahuoon ni, 'ni 'du -le h̄i. Nyisua a -Hihiu, v nye -we 'mu 'ni tɔɔ,

-ε mɔ, 'na pupowin mɔ -tɪ a -tɛe nɪ, kɔ, 'na =wlu 'nɪ -hen -le -we 'mu 'nyre.
 2'N nɔ 'nɪ, 'kla-wliye'yıya -hi 'mu wlɔn 'dɔ, kɔ, 'na =wlu 'mve gbo, 3'ke 'o
 'na daku -wɔn, -v mɔ Yisraekue, -v mɔ 'na -diayuo. 'Hru 'bu pe wen 'o gbo,
 'n di wen -we 'nɪ -tu, 'ke Nyisva bɔ po wen 'mu 'jɔ -wɔn, kɔ, bɔ -hihi
 wen -a mu 'yi 'mu le, 'n kɔ -Yusu 'Klisu 'heen, 'bia 'be -we 'le be waa wen
 'na -diayuo -nv, -v mɔ Yisraekue. 4'U mɔ Yisrae a 'yuo a 'yuoo nɪ, -ɔ mɔ
 Yisraekue a bu. Nu- Nyisva po 'pia ke, -ε die nu, v 'mu 'a 'yuo 'mu 'ya, 'ɔ
 tɔɔ =nu 'a -tɪ a 'yi'bubva, 'ɔ -tue 'yri a gblegblei, ɔ kɔ =nu 'heen, 'ɔ -nyi =nu
 tetei, kɔ, 'ɔ tɔɔ =nu 'hru, -te v di 'a dida nu kɔ 'a 'o=tuule, kɔ, 'ɔ le =nu de, ɔ
 di nu, 'ke 'o =nu -wɔn. 5Nu- mɔ -a nɪ bu gblaka Abrahamu a 'yuo a 'yuo.
 Nu- kɔ -heyri v kɔ -we 'le -Yusu 'Klisu, -ɔ mɔ Nyisva, -ɔ kɔɔ 'e nɪ de -de win
 ke. -Ba baa Nyisva 'e nɪ ti. Ke'e nɪ, be nɪ 'mu.

6'Ε 'die 'nyre -hen, -ε mɔ, de Nyisva po la 'le, ɔ 'die nu. De Nyisva po la
 'le, ε nyre 'o =o, -beti be 'de Yisrae a 'yuo 'bii, bu 'de Nyisva a -tɛe a daku a
 nahuin. 7Abrahamu, ɔ kɔ la 'yuo 'plɔplɔ, kɛɛ, ε 'de v 'bii, v 'de Abrahamu
 a -tɛe a 'yuo. Ti -hi la a ti 'yri, ke Nyisva po la Abrahamu ye: «-Na -tɛe a
 'yuo=pli, nu- mɔ -na 'yu Yisaku a 'yuo.» 8'Ε -hen 'nyre, 'ke 'le Abrahamu a
 'yuo=pli -heyri, ε 'de v 'bii, v 'de Nyisva a 'yuo=pli. Kɛɛ -ye 'yuo=pli =nv,
 Abrahamu kɔ, -ε 'we =nɔ ye, -te Nyisva nu la 'a -huhva, v -do, nu- Nyisvaa
 'a -tɛe a 'yuo daa. 9De Nyisva le la Abrahamu, ɔ di nu, ne- mɔ: «'Yrv =nv,
 -a di ke bi, tii -do -gbo 'yri, 'n di 'le lele 'nɪ di. Kee nɪ, Sara di 'yu nyibeyu
 kɔ.»

10Ke ε nɪ la 'mu, 'ke 'o Rebeka -wɔn. Rebeka a -gbe, ɔ mɔ la Abrahamu
 a 'yu Yisaku a nyrvgbaa nɪ. ɔ nɪ la 'mu =yrupoyuo a 'kwli. 11-12Ke Nyisva
 po la =nɔ ye, ɔ nɔ: «'Yu 'cicre, nɔ- di -tado kukunyɔ win ke kɔɔ.» Ti -kɔ 'yri
 Nyisva po la le, Rebeka 'diu la a kve. 'A -tɪ, 'yuo=pli =nv, ɔ di la kɔ, mɔ, v
 'de la -hapude a nue, mɔ, v 'de la -we de 'klan a nue. Ke Nyisva nu la, -ε
 die nu, ɔ 'mue nahuin tɔɔ, -ε mɔ, de ɔɔ -hva, ne- ɔɔ nu, 'ɔɔ 'le nahuin -heyri
 le ta, 'ɔɔ 'le nahuon -gbo -ha, 'a =wlvv -hva. Ε 'de nahuon a -gbe, bɔ nu
 -hapude a -tɪ. 13Ne- v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacruntie 'kwli 'mu, -ε mɔ, Nyisva
 nɔ 'nɪ: «Sakɔbv, nɔ- 'n -ha 'le du 'mu, 'ke 'o 'na -kvan a -ta 'mu, ε 'de Esau.»

14'De tio- ε -hen 'nyre? -Be ε -hen 'nyre, -ε mɔ, Nyisva a nunu-tɔpli 'de
 'o ye 'sii? 'Uvn, ε 'de le 'mu nɪ. 15Ti -hi la a ti 'yri, ke ɔ po la Moise ye, -ε
 mɔ: «'Mɔ Nyisva, nahuon -gbo, 'n -hva -bo nu -hapude 'mu, nɔ- 'n die 'mu
 nu, kɔ, nahuon -gbo, -ɔ kɔ wɔl 'n -hva -bo yrii, nɔ- kɔ wɔl 'n di yrii.»
 16Nyisva bɔ -ha 'le nahuon du 'mu, ɔ 'muo -hapude 'mu nu, ɔ nye 'nɪ nu,
 -ε nue, nɔ- nye -hva, ε 'de nahuon bɔ nye -hva a -tɪ, ε 'de -we nahuon bɔ
 nu -kvan a -tɪ. 17Ba 'ye ke -tɪ, Nyisva -tu la Esipublvgbba a bodɔ ye, ɔ nɔ:
 «'N nuu -mu 'mu bodɔ, -ε die nu, =nɪ 'de 'o 'mu =tuu, 'mue nahuin 'bii tɔɔ,
 -ε mɔ, 'n kɔ 'kli, 'ke 'o -mu ke, ke nɔ -na 'blvgba 'mu, 'pli ε 'mue nu, 'na 'du
 'mu gbo 'see, ke nɔ 'kli 'bii ke.» 18'A -tɪ, -a nye 'nɪ 'ye, -ε mɔ, nahuon =nv,
 Nyisvaa -hva bɔ nu -hapude 'mu, nɔ- ɔɔ -hapude 'mu nu, kɔ, nahuon =nv, -ɔ

kɔ =wlv Nyisvaa -hva bv 'gboklo 'mv, o nye 'n̄ nu, 'ke nahuon a -gbe a =wlv 'v 'gboklo 'mv.

De Nyisvaa -hva bɔ nu, n̄ c̄ -n̄ c̄ nu

19-U -ye di wlɔn 'n̄ =gba: Nahuin 'bvv 'yilenyre-tɔpli nu, de- kɔ -ti Nyisvaa 'ɔ nyu 'nyre -hen 'le? Be de =nv, Nyisvaa -hva, =ɔ =de 'de 'le 'a ye-wunwɔn -we.

20'N n̄ 'n̄: Nahuon tio -n 'ya 'klee 'le, -mɔ =nu, -ɔc̄ le 'le Nyisvaa a -wɔn'preele nu? =Be ya -gbo, v mo, o we 'le bɔ le 'a nununyɔ nu, -ɛ mɔ: «De- kɔ 'mɔ -n nu le nunue 'le?» 'Uvn, o 'die 'le -we. **21**Nahuon =nv, -ɔc̄ yu i nu, o kɔ 'klt, 'ke bɔ nu bve, bɔ nu 'e n̄ ya, -ɔc̄ -hva. 'Bɔ nye -hva, -ye o -we 'le bɔ nu bve a =tɔ -ye n̄, bɔ nu ya, -ɔ kɔ -kvan gblaka, 'plu bɔ nu bve a =tɔ -ye n̄, bɔ nu ya, -ɔ kɔ -kvan 'cicre.

22Nyisvaa 'bɔc̄ -hva bɔ 'we =n̄ yununyɔ ye, -be -n kve 'le -wɔn? Nyisvaa nye 'n̄ -hva, 'ke nahuin bv yie, -ɛ mɔ, o -we 'le bɔ po -we yru n̄, kɔ, 'ɔ n̄ 'klt ke. Ne- kɔ -ti, 'ɔ kɔ =wlv a 'lila 'dɔ, 'ke 'o nahuin =nv ke, o yru le poo, 'plu -v ble 'kukvæ ye. **23**Nyisvaa nye -we 'n̄ -hva, 'ke nahuin bv yie, -ɛ mɔ, o kɔ -ti a 'yi'bubva 'dɔ, 'plu cc̄ -hva bɔ -nye -a mu -ti a 'yi'bubva. **24**A mu mɔ nahuin 'bii =nv, o da, 'ke bv 'ya 'a nahuin 'mv. E 'de 'le -Juukvæ -do -gbahlɔn, o 'de 'le nahuin -ha. 'Ke 'le dakv -ye -gbahlɔn, o daa -we 'le nahuin. **25**Ne- mɔ -ti, o =tu la, 'ke 'le winwlɔn-henyɔ Hose a 'crunie 'kwli 'mv, -ɛ mɔ:

«Nahuin =nv, -v 'de la 'na nahuin,
n̄v- 'n̄ di 'na nahuin daa.
Dakv =nv, 'n̄ 'de la 'mv n̄v,
n̄v- kɔ nahuin 'n̄ di 'na 'muvnueyv daa.

26 -Tegbi =nv, v lee la 'o =nv, -ɛ mɔ:
A 'de 'na dakv,
-tegbii -do a -gbe, 'mɔ 'Klohienyisvaa,
'ke 'n̄ diu 'o 'na 'yuo daa.»

27Nyisvaa a winwlɔn-henyɔ Esai, ke o po la -we, 'ke 'o dakv, -v mɔ Yisraekvæ a -ta 'mv: «Mɔ =beti Yisraekvæ bv -huo wen, bv 'we =n̄ 'yru nua 'mv a 'puhvɔn ye, ba yie, -ɛ mɔ, 'waa nahuin =nv, Nyisvaa di waa, v 'dees bv -huo, 'waa 'cicre gbii -do, nv- o di waa. **28**Kukɔnyɔ Nyisvaa di 'le 'n̄ di 'tata, ke n̄ 'klt ke, -ti 'bii =nv, o =tu la, o 'mui nu, o 'mu nahuin 'bii, -v n̄ n̄ 'klt ke -bati le poo.» **29**'Ya 'o lele 'lu, ke Esai po la -we, ti -hi la a ti 'yri, -ɛ mɔ:
«Kukɔnyɔ Nyisvaa, -ɔ kɔc̄ 'ɛ n̄ de -de win ke,
'bɔ 'de wen -a n̄ 'yuo a de -ye 'pia ke po,
-a di wen gbo 'n̄ -we,
-ɛ 'we =n̄ -te Sodɔmwudu ka Gomɔludu a nahuin,
v nu la gbo-wuwɛ.»

-Juukvæ, v bla -hapvtitie ke, -ee -Yusu a -ti -wɔn le na

30-Be' -a di 'klee lele po 'le? Ke -a di po, nahuin -gbo, -v 'de -Juukvæ, v 'n̄ =mɔ =le la Nyisvaa a 'hru le, -v die nu, v 'mu la 'o ye 'sii, 'ke 'o =n̄ ye.

Kee, -te ti ni le 'mv -gbo, v 'sii 'o ye, 'ke 'o =no ye, -e nue, v kuo ye =wlv.
 31-Juukve -me -ye, vu la le =mo 'hru, -v kɔ wlɔn v di la 'o naa, 'pli v 'mv la 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye. Kee, vu la le =mo tetei, -t die la nu, v 'mv la 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye, Kee, v 'de 'o nyre. 32 De- nue, 'v 'de 'o nyre 'le? U -me -ye, 'waa =wlv no 'ni, 'waa nunu-topl̄ a -ti, v di 'o ye 'ni 'sii, 'pli -ye, v 'de Nyisva =wlv ye kuo. 'A -ti, 'waa buiȳ bi ye 'hič. 'Hič a -gbe, no- mo -Yusu 'Klisv. 33 Ne- kɔ -ti v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mo:

«Ke Nyisva po:
 Ba po 'o nua gbo! 'Ke 'le Siondič 'mv,
 -ɔ mo Jrusredic,
 'n di gbo nyra 'hič.
 'Hič a -gbe, nahuin a buiȳ di 'o yre 'ni bi,
 v 'mv =hlɔn le bi.
 Kee, nahuon -gbo, -ɔ kuo 'hič a -gbe =wlv ye,
 'n dio 'ni waa.»

10 1'N nye 'nt -hva, 'ke 'le 'na =wlv 'bii ke, 'ke 'na 'dokve -Juukve bu wεen ke, 'ke Nyisva bo waa =nv. 'Nu Nyisva 'ni da 'dɔ, 'ke 'o 'waa waale a -ta 'mv. 2'Bia 'ni nyu wen 'o =pi 'mv 'pree, 'n di wen 'ni =tu, -e mo, v nye 'ni -hva 'dɔ, 'ke bu naa Nyisva -wɔn, kee, -tee a 'hru, v di wen gba, v 'muo wen -wɔn na, ε 'de =nv, v 'ni gbu =le. 3-Te Nyisvaa 'o nahuin a 'oye'siile nu, 'ke 'o =no ye, v 'ni yrii =le 'mv le mo. U -me -ye, vu -hva bu na 'waa -gbe a =wlv a 'hru, -e die nu, v 'mv 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye. Kee, -te Nyisvaa nahuin a waale nu, v 'die ke ween. 4-Te -Yusu 'Klisv di la no 'klɔ ke, ɔ -tuu 'o Moise a tetei ni. Ne- kɔ 'kwli 'mv, ɔ naa 'le, tetei 't 'de ke lele 'kl̄ kɔ, 'ke bi waa nahuin. 'E mo -tee, ε 'de tetei a 'o=tuule, ε 'ni nue =le, -a 'ni 'sii =le 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye, kee, -ba kuo -Yusu 'Klisv =wlv ye, ne- nye nu, =aa 'o ye 'sii, 'ke 'o Nyisva ye.

Nahuin 'bii, -v kuo -Yusu =wlv ye, nv- Nyisvaa waa

5 Ti -hi la a ti 'yri, Moise 'cru la ni, 'ke 'o tetei a 'o=tuule a -ta 'mv, -e mo 'hru, -v kɔ wlɔn Nyisvaa 'o nahuin ye 'sii, 'ke 'o 'a dīčnu ye. -Ti =nv, ɔ 'cru la, i ni- -gbo: «Nahuon =nv, -ɔ 'o tetei 'bii 'o =tuu, no- di 'klɔ yrayru kɔ.» Ni- Moise 'cru la. 6 Kee, nahuin =nv, -v kuo -Yusu =wlv ye, 'hru -kɔ wlɔn Nyisvaa 'o =nv ye 'sii, v ni 'dɔ. 'Ke 'o 'hru a -gbe a -ta 'mv, v 'cru la ni, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mo: «=Ni po 'le le, 'ke 'le -na =wlv ke: Nahuon tio- di 'le yakɔ 'mv mu 'le?» ε =hen 'nyre, -n 'de -we kɔ -bo mu 'le yakɔ 'mv, -bo mu -Yusu 'Klisv da, ɔ 'mv 'le di, -e nue, ɔ -hɔn 'le 'mv ni, ɔ di -mv waa wɔn. 7=Ni po 'le -we le, 'ke 'le -na =wlv ke: «Nahuon tio- di 'le 'kvkonyu -wɔn =ti 'le?» ε =hen 'nyre, -n 'de kɔ -we -bo mu 'le 'kvkonyu -heyri, -bo mu -Yusu 'Klisv da, ɔ 'mv 'le di, -e nue, ɔ -hɔn 'le 'kvkonyu -heyri 'mv ni. 8 Ke Nyisvacrunie po lele: «Nyisva a winte, 'ke ε ni 'o -mv 'hvin 'mv, ε 'de -wɔn hren. Winte a -gbe, 'ke ε ni 'o -na wunto 'yri, kɔ 'ke 'le -na =wlv ke.» Wintee

-do a -gbe, ne-e ni, -aa nahuin yre =tu, -e mo, v ble ye bu kuo Nyisua =wlu ye. ⁹'Bia =nu le po, 'ke 'o nahuin ye, -e mo, -Yusu mo Kukonyo'c ni, ko, 'bia =ni pui -tee, 'ke 'le -na =wlu ke, -e mo, Nyisua -hi 'le 'kukunyu -heyri ni, 'plu 'c -hi 'kl, -ye Nyisua a -gbe, o di -mu 'ni waa. ¹⁰'Bia =ba kuo -Yusu =wlu ye -tee, -ye Nyisua 'sii 'o -a mu ye, 'ke 'o 'a diou ye. Ko, 'bia =baa le po, 'ke 'o nahuin ye, -e mo, -Yusu mo Kukonyo'c ni, -ye Nyisua di -a mu 'ni waa. ¹¹Ke v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mo: «'E ni nahuon 'bɔ ni 'o, 'bɔ kuo =wlu ye, Nyisua dio 'ni waa.» ¹²Nahuon, -beti bɔ 'ya -Juukueyu 'mv, -beti bɔ 'de -Juukueyu, v mo dee -do. Kukonyo mo nahuin 'bii a Kukonyo'c ni. Nahuin 'bii, -v nylo da, o nyu 'mv nu -hapvde, ¹³-e 'we =no ye, -te v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mo: «'E ni nahuon 'bɔ ni 'o, 'bɔ Kukonyo Nyisua da, 'ke 'le 'a =wlu a yekuo 'kwli 'mv, -ye Kukonyo a -gbe, o dio 'ni waa.»

E 'de v 'bii, v 'de o Nyisua 'o =tuu

¹⁴Kε -ti ni 'mv. Nahuin 'bu 'de Kukonyo =wlu ye kuo, v 'dee bu do, 'ke bɔ dii =nu ke. 'Bu 'de 'a 'du 'wɔn, v 'dee bu kuo =wlu ye. Nahuon =de 'bɔ 'de =nu Kukonyo a -ti ye =tu, v 'dee bu 'wɔn 'a 'du. ¹⁵'Bia Nyisua a nahuin 'bu 'nini lee 'le =nu tɔonyu -wɔn, nahuon =de 'dee bɔ =tu =nu Nyisua a -ti ye. Ne- v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mo: «Nahuin -gbo, -vv =haputitie po, vv nu 'yileno-kvan, 'waa 'ledidie, e mo 'manude'e ni.» ¹⁶'E mo -tee, Nyisua te gbo nahuin, 'v po 'a -haputitie. Kee, e 'de nahuin 'bii =nu, -vv Nyisua a -haputitie 'wɔn, v 'ni 'ble -le kwa. Nyisua a winwlɔn-henyo Esai, 'a -gbe, ke o po la: «-Haputitie, -aa nahuin pue, 'dai nahuin 'die =wlu ye kuo.» ¹⁷'A -ti, -haputitie, -ee -Yusu 'Kltsu a -ti -wɔn le na, leleenyɔ kɔ bɔ gbe 'le nahuin -wɔn, 'plu v 'mue 'wɔn. Nahuin, v kɔ bu 'wen, 'plu v 'mue =wlu ye kuo.

¹⁸-Te ε ni le 'mv, 'nu wlɔn 'ni =gba: -Be -Juukue, v 'de -haputitie a -gbe 'wɔn? 'Uvn, v 'wen ni, -e 'we =no ye, -te v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv:

«Nahuin, v bi 'klɔ 'bii ke, 'v =tu Nyisua a -ti.

'Waa win 'wlu le, ke no -tvu 'bii ke,

kɔ, -bo mu -bo ye 'klɔ a gbopuele.»

¹⁹'Nu lele wlɔn =gba de -ye: -Be -Juukue 'de -haputitie a -gbe 'mv le yrii -tee? 'Uvn, v yrie 'mv le, kee, v 'de 'a kwa'buble -hva, -e 'we =no ye, -te Moise nu la 'a 'crule:

«Nyisua no 'ni:

'N die 'ni nu, nahuin =nu, -v 'de 'na dakv -Juukue,

a 'mu ca -wɔn =tu,

kɔ, 'n die 'ni nu, a 'mv yru po,

'ke 'o dakv =nu -wɔn, -v 'de de -de yi.»

²⁰'Ya 'o lele 'lu, Esai, o 'de la nahuin a hvannu pi, 'ke bɔ -tui la 'o nahuin ye, -e mo:

«Nyisva nɔ 'ni: Nahuin =nv, -v 'nini =mɔ la 'mv le,
nv-v ni, -v 'ye 'mv.
Nahuin =nv, -v 'nini da la 'mv,
nv-v ni, 'n 'hru ye.»

²¹ Kεε, 'ke 'o -Juukue a -ta 'mv, ke Nyisva po: «-Nyrcwɔ=gble 'kwli 'mv, 'ni
po 'na dabu 'na daku ye gbo, -e die nu, v 'mv nɔ 'mv -wɔn di. Kεε, v bla
ni, 'waa 'lu'mvlekukue a -ti, v 'ni -hva -le bv =tuu 'o 'mv.»

=Be Nyisva bla 'a daku Yisraekue ke 'bii?

11 1'Nu lele wlɔn =gba de -ye: -Te ε ni le 'mv, -be ε =hen 'nyre, Nyisva
bla 'a daku Yisraekue ke, -v mɔ -Juukue? 'Uvn. Gbegbe, o 'diu ke
bla, -e nue, 'na -gbe, 'mɔ mɔ Yisraekueyu'u ni. 'Ke 'n kɔ 'le Besame a -tugba
'mv, -ɔ mɔ Abrahamu a 'yuo a 'yu. 2Nyisva 'de 'a daku =nv, -ɔ -ha 'le du 'mv
ke bla. 'Be a yi -ti =nv ni, v 'cru la, 'ke 'o Nyisva a winwlɔn-henyɔ Eli a -ta
'mv ti -hi la a ti 'yri. Eli a -gbe, o gba la Nyisva -hakui, 'ke 'o Yisraekue a
-ta 'mv, -ɔ no: 3«Kukɔnyɔ o, Yisraekue, v 'la -na winwlɔn-henyu 'bii ni, kɔ,
tɔn' -kɔ 'yri -aa o 'o -cɔhlun pii, 'ke 'o -mv ye, v 'wɔwl̩ le. 'N -do gbi, 'mɔ
hie 'o, -ɔ -mv -wɔn naa, 'plu -ye vv le =mɔ 'na 'lila.» 4Ke Nyisva nyo la ye
po, -ɔ no: «'Uvn, ε 'de -n -do. 'N -tu gbo nahuin a (7'000) 'milowu 'nipata,
-v 'kιe nee 'mv -wɔn. Tuyu =nv, -v mɔ Baali, -v -yee nyisva daa, 'na nahuin
a -gbe, v 'diu kwli ye gbo bla, kɔ, v 'ni nvv -le -wɔn.» Ke Nyisva po la. 5Ti
-gbo 'yri, dee -do, ne-e ni. 'Ke 'le -Juukue -heyri, nahuin ni 'le, Nyisva 'ɔ
pu 'pia ke, -e die nu, v 'muo -wɔn naa, -e nue, o nyu 'mv nu -hapudε, 'ke 'le
-gbvgbekɔ 'kwli 'mv. 6-Te Nyisva pu 'pia ke, 'ke 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, ε
=hen 'nyre, -ɔ 'diu 'pia ke po, 'waa nunu-tɔpli a -ti. 'Bia 'bɔ pu wen 'pia ke,
'waa nunu-tɔpli a -ti, -ye ε =hen wen 'nyre, 'waa nunu-tɔpli a 'peel'e we'en
ni, -ye ε 'de wen 'le -gbvgbekɔ 'kwli 'mv, -ɔ 'diu wen 'le 'pia ke po.

7Ε =hen 'nyre, -Juukue, 'ke bv 'sii 'o ye, 'ke 'o Nyisva ye, v nye la le 'ni
-mɔ, 'ke 'le tetei a 'o-tuule 'kwli 'mv. Kεε, 'oye'siile a -gbe, vv la le -mɔ, v
'die 'ye. Kεε, nahuin =nv, Nyisva po 'pia ke, nv-v ni, -v 'ye. =U -ye =nv, v
ku 'mv le 'lu, 'v 'de Nyisva a -ti a 'moleyriile kɔ. 8'Waa -ta 'mv, v 'crie la
ni, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mɔ: «Nyisva nue ni, 'v 'nini yrii de
-de 'mv le, 'ɔ ka 'waa 'yii ke, kɔ, 'ɔ ka -we 'waa nui yre. Kue la 'le gbo, -bo
ye -nyrcwɔ -gbo ke, ke ε 'kιe niε 'mv.» 9Ke bodiɔ Dafidi po la -we, 'ke 'le
Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mɔ:

«'Waa le'mimre-nyrcwɔ, -i kɔ 'kwli 'mv vv 'le -cɔhlun pii,
'ke 'o Nyisva -wɔn,
bi nue, Nyisva a -bati 'mu kli,
-i 'we =no tutu ye.

¹⁰ Nyisva bɔ ka 'waa 'yii ke,
-e die nu, v 'ni -han de 'ye,
bv kɔ 'kla-wliye'yiya 'ε ni ti,

v 'ni -han 'le ke le -ha.»
Nε- bodiɔ Dafidt 'cru la.

11 'Nu lele wlɔn 'ni -gba: -Te -Juukue bla Nyisua ke, 'ke bɔ 'sii 'o =nu ye, 'ke 'o 'a diɔnu ye, -be ε -hen 'nyre, Nyisua blu ke 'bii? 'Uun, ε 'de le 'mv ni. Kεε, -te ε ni 'mv, nε- -gbo: 'Waa de 'kuku, ε nue, Nyisua 'ɔ waa pupudaku, -v 'de -Juukue. ε nue ni, 'ke -Juukue, v 'mv ca =tu, 'ke 'o pupudaku a -gbe a -ta 'mv. 12 -Te -Juukue bla Nyisua ke, Nyisua, ɔ nu dakv a gblegblei 'mv =hapude. -Hapude a -gbe, ε di ke 'ni bii 'dɔ, ti =nu -kɔ 'yri -Juukue 'bii, v di -wɔn -hian, v 'mv -Yusu 'Klisu =wlv ye kuo.

-Te Nyisua nu, 'ɔ waa dakv a gblegblei =nu, -v 'de -Juukue

13 'A mv =nu, -v 'de -Juukue, 'a mv 'nu 'klee 'le -wɔn 'pree. 'Mɔ mɔ -Yusu a -wɔnnaanyɔ'ɔ ni, 'a mv kɔ -wɔn, ɔ lee no 'mv. Nε- nue, 'nu 'manu nu, 'ke 'o -kvan, ɔ -nyi 'mv a -ta 'mv. 14 'N nye 'ni -hua, 'na dakv -Juukue 'bvv 'na -kvan 'ye, 'ke 'le 'a mv -heyri, v 'mv ca =tu, -ε die nu, =v -ye, v 'mv -Yusu =wlv ye kuo, Nyisua 'mu waa. 15 -Te Nyisua bla -Juukue ke, -ye ɔ nue ni, ɔ kɔ dakv a nahuin -ye 'heen 'v -mve, 'v kɔ kegboweenle. Ti =nu -kɔ 'yri Nyisua di 'o lele 'a dakv kwa 'blee, ε di -tado 'mv 'ya 'yilenɔde gblaka. ε di ye 'we -te 'kukunyu 'nini 'hri 'klɔ le.

16 -Bo pue de ye. Ye-hε-tɔpli, -ni -ci ke 'ceε, 'bia =ni -nyi Nyisua, -ye ε -hen 'nyre, -ci a -gbe a 'diɔɔ-tɔpli 'bii, Nyisua, no- kvi. Tugbe a -wlubv, 'bia =ni -nyu Nyisua, -ye ε -hen 'nyre, tugbe a -gbe a babv, no- kvi -we.

17 -Juukue, v 'we =no tugbe =nu ye, vu olifietu daa. Nu- mɔ -haputugbe. 'A mv =nu, -v 'de -Juukue, a 'we =no 'kwla gbo a olifietu ye. U 'be -haputugbe a -gbe a babv -ye ni, 'pli 'v 'be 'kwla gbo a olifietu a babv, 'v 'nyri 'o -haputugbe a babv a -pi 'mv gble. -Ye babv a -gbe, u -jri tugbe a -gbe a -wlubv a 'nie. ε 'we =no ye, -hapu-tɔpli =nu, -Juukue kɔ la, -te ti ni le 'mv -gbo, 'a mv kvi -we. 18 Nε- kɔ -ti, a ni yraa 'le babv =nu, v 'be 'o. A ni po 'le 'a ni diɔnu a -pli. Ba kɔ 'a yiye, ε 'de 'a mv babv, a 'de -wlubv 'ble, -wlubv, ni- 'ble 'a mv babv.

19 -Tado ke =v -ye di po, 'ke 'le 'a mv -gbahlɔn: «Nyisua 'be 'o babv a -gbe ni, ɔ 'mv 'le -a mv babv a -gbe a 'hvɛ wlɔn 'nyra.» 20 'E mɔ -tee. Nyisua 'be 'o babv a -gbe ni, -ε nue, v 'dio =wlv ye kuo. 'A mv ɔ =tu 'o 'waa -ta 'mv, -ε nue, a kuo ye =wlv. 'A -ti, a ni 'yaa 'le 'le 'a ni diɔnu, ba pi Nyisua, 21 -ε nue, -te Nyisua nu, 'ɔ bla -Juukue ke, -v mɔ la -tee a babv =nu, 'a mv =nu, 'bia 'ba 'dio =wlv ye kuo, ɔ di -we 'a mv ke 'ni bla, -ε nue, 'a mv mɔ babv yrayri =nu, ɔ =tu 'o ye -hebabv a -ta 'mv. 22 Ba 'ye ke, -te Nyisua a =wlv nu 'yilenɔnɔ, kɔ, -te ɔɔ -we nahuin a yru a lepupue nu. Nahuin =nu, -vv de 'kuku nu, nv- ɔɔ yru le poo. Kεε, 'a =wlv no le 'yi, 'ke 'o 'a mv -wɔn, -vv 'a keweenle nu, 'bia 'ba 'cipi 'o 'a =wlv a yekuole. 'Bia 'be 'de le 'mv ni, ɔ di -we 'o 'a mv 'ni 'be. 23 'Bia -Juukue, 'bv -hian -wɔn, 'bv kuo -Yusu =wlv ye, -ye Nyisua diu 'o lele 'ni 'nyra -tegb̄i, ɔ -huv 'o, -ε nue, ɔ kɔ 'kli, 'ke bɔ nue.

24'A mu =nv, -v 'de -Juukue, a 'we =nɔ 'kwla gbo a olifietu a babvi ye, v 'be 'o, 'plu v 'nyra 'le =hapvolifietu wlɔn. De a -gbe, v 'ni nue =le le. -Te Nyisva, ɔ -we 'le bɔ nu de a -gbe, -ye 'ke 'o =nɔ -wɔn, ε 'de 'mu kla, -tegbì ɔ -ha la 'o -Juukue, ti -hi la a ti 'yri, bɔ 'nyru 'o lele, -ε nue, nv- mɔ -tεe a olifietu a babvi.

-Juukue, v di -Yusu =wlv ye 'ni kuo

25'Na 'dīayuo -a, 'n nye 'ni -hva, 'ke ba yrii -hapv-ti =nv 'mu le, Nyisva -hli nahuin 'yi ke, 'plu ɔ tɔɔ 'mv, -ε die nu, a 'ni -han 'le 'a n̄ dīɔnu 'yaa. -Ti a -gbe, ni- -gbo: -Juukue, 'a 'pia -ye, nv- 'nini -hva -bv kuo Nyisva =wlv ye. Iin, 'ε mɔ -tεe, kee, v di -wɔn 'ni -hian. Kee, 'plu v 'mv -wɔn -hian, nahuin 'bii =nv, -v 'de -Juukue, kɔ, Nyisva -ha 'le du 'mv, ε ble ye, nahuin a -gbe bv kuo =wlv ye, 'plu -Juukue a -gbe, v 'mv -wɔn -hian, v 'muo -we =wlv ye kuo. **26** -Te Nyisva di 'a dakv -Juukue 'bii a waale nu, ke v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrumie 'kwli 'mv. -Ti a -gbe, v 'cru la, i ni- -gbo:

«Nyisva nɔ 'ni:

'Waa Waanyɔ, 'ke ɔ di 'le Siondiɔ,
-ɔ mɔ Jrusredtɔ 'mv -hɔn,
ɔ 'mue nu, Sakɔbu a 'yuo a 'yuo,
v 'mv 'na -ti a le-haale 'kee.

27 'Yrι =nv, 'n di -tue, 'n kɔ =nv 'heen, ni- mɔ:
'n di 'waa de 'kuku 'ni 'wuwla.»

Ni- Nyisva =tu la.

28 'Ke 'le 'pia -ye ke, -Juukue, v bla Nyisva a -hapvititie ke. Ne- nue, 'v -he Nyisva a yraanyv. ε nyre 'o =o, -ε die nu, 'a mv =nv, -v 'de -Juukue, Nyisva 'mu 'a mu waa. Kɔ, 'ke 'le 'pia -ye ke, Nyisva 'kιe nuv 'mv, -ε nue, ɔ pue la 'le =le, 'ke 'o -Juukue a bunv ye, -ε mɔ, v di 'mv 'ya 'a dakv.

29 Nyisva 'bɔ -ha 'le nyɔ du 'mv, 'bɔ nu =nɔ -hapude 'mv, ti a pepe a -tu ni. ɔ 'ni -ha -le 'lu -ta 'mv. **30** Ti -hi la a ti 'yri, 'a mv =nv, -v 'de -Juukue, a -haa la Nyisva a -ti le. Kee, ti -gbo, -i kɔ 'yri -Juukue, vv 'o 'a -ti le -haa, Nyisva 'ye 'a ni wɔl. **31** Ke'e ni, ε di 'mv -ti, 'ke 'o -Juukue -wɔn. Ti -gbo, -a ni ke, vv Nyisva a -ti le 'ni -haa, a -me -ye, Nyisva 'ɔɔ 'a mv -hapude 'mv nu. Ke'e ni, ε ni 'mv, -ε die nu, v 'mv -we -wɔn -hian, Nyisva 'mv -we 'waa wɔl 'ye. **32** 'A -ti, Nyisva -ha 'le nahuin 'bii =nv dabv -heyri ni, v 'mv 'a -ti le -haa. ɔ nue ni, -ε die nu, nahuin 'bii a -gbe, ɔ 'mv 'waa wɔl kɔ.

-Ba baa Nyisva

33 Iin, 'ε mɔ -tεe, Nyisva a =wlv nɔ le 'yi 'dɔ, 'ke 'o -a mv -wɔn. ɔ kɔ =tɔ, 'ε -hi 'o 'ε ni de =de 'mv. ɔ yi 'e ni de ni. 'Plu, de, ɔɔ 'lu -wɔn le -hie, ε 'de nahuon kɔ, -bɔ -huhie kλe. Mɔ, ε 'de -we nahuon =de kɔ, de ɔɔ nu, -bɔ yree 'mv le. **34** Ke v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrumie 'kwli 'mv, -ε mɔ:

«De Nyisvaa 'lu -wɔn le -hie, nahuon =de 'die yi.

E 'de -we nahuon =de kɔ̄, -bɔ̄ puo =tɔ̄ 'mv le.

35 E 'de -we nahuon =de kɔ̄,
-c -we 'le -bɔ̄ -nyi =nɔ̄ de,
-e kɔ̄ 'kwli 'mv Nyisua di 'le naa,
c 'mv -we =nɔ̄ de -nyi.»

36' E mɔ̄ -tɛe, Nyisua, nɔ̄- nu 'ɛ n̄ de, 'pli, nɔ̄- kɔ̄ 'ɛ n̄ de =de win ke, kɔ̄,
nɔ̄-c 'ɛ n̄ de 'yie =tu, kɔ̄, 'ɛ n̄ de n̄ 'o =o, 'ke 'o =nɔ̄ -wɔ̄n. Nɔ̄- -bɔ̄ kɔ̄ -t̄ a
'yi'bvaale, -te 'klo te ye gbo. Ke'e n̄, be n̄ 'mv.

-Te -a di nu, 'pli -a 'mv -a diɔ̄nu naa

12 1'A -t̄ o, 'na 'diayuo -a, -te Nyisua 'ye -a n̄ wɔ̄l 'dɔ̄, 'n̄ 'a mv le 'n̄
'bat̄, ba -ha 'a n̄ dɔ̄nɔ̄n 'bii, 'ke 'o Nyisua -wɔ̄n, -e die nu, 'a n̄ 'klo
'mv -cɔ̄hlun ye 'we, aa pi, 'ke 'o =nɔ̄ -wɔ̄n. Nyisua bɔ̄ kɔ̄ 'a mv win ke 'bii,
-e die nu, c 'mv 'a n̄ -cɔ̄hlun ke ween. Ke ba nu Nyisua de a nunue -t̄ee. 2 A
n̄ nu 'le nahuin -gbo, -v 'de Nyisua yi a nunujmli, kεe, ba -ha Nyisua me
le, bɔ̄ 'cici 'a n̄ -wh̄, -e die nu, t̄ 'mu yrayı 'mv bi. 'Bia 'baa le nu, -ye de,
Nyisua -hva, a die 'mv le 'n̄ yrii, -e mɔ̄ de, -e n̄ 'yi le, kɔ̄ de, -ee 'a plɔ̄
blee, 'pli de, -e -cɛe 'o ye.

3 -Te Nyisua nu 'mv -hapudé 'mv, 'ke 'le -gbugbekɔ̄ 'kwli 'mv, 'ke -bo 'ya
-Yusu a -wɔ̄nnaanyɔ̄ 'mv, a 'bii, 'n̄ 'a mv 'n̄ le: A n̄ 'yaa 'le 'le 'a n̄ dɔ̄nɔ̄n,
kεe, ba kɔ̄ 'a yiyie, -te a n̄ 'mv. Ba 'ye 'klt̄ -n̄, Nyisua -nye 'a mv, -e die nu,
ahuin a 'ya 'mv, a 'mue yi. 4'N nye ye poo de. -Tunahuon a 'hvun mɔ̄ -do.
Kεe, 'hvun a -gbe, 'e n̄ 'pia 'bɔ̄ n̄ 'o, c kɔ̄ 'a n̄ -kvan. 5'Ke 'o -a mv -wɔ̄n,
dees -do, ne-e n̄. -A -huo n̄, kεe, -te -a kɔ̄ -Yusu 'Klisu 'heen -a -mv̄e, -a mv
mɔ̄ 'hvun -do. Ni- mɔ̄ 'cve. 'Pli, 'e n̄ nahuon 'bɔ̄ n̄ 'o, c kɔ̄ 'a n̄ -kvan, -te
-a n̄ -plahvun n̄ 'mv, 'e n̄ 'pia 'c kɔ̄ 'a n̄ -kvan. 6'E n̄ nahuon 'bɔ̄ n̄ 'o, 'ke
'le -a mv -heyri, c kɔ̄ 'a n̄ 'kli, Nyisua -nyi =nɔ̄, -e 'we =nɔ̄ ye, -te c -hva bo
nu -a mv 'a -nyinyie, 'ke 'le -gbugbekɔ̄ 'kwli 'mv. 'A -t̄, 'e n̄ nahuon 'bɔ̄ n̄
'o, 'klt̄, Nyisua -nyi =nɔ̄, n̄ -bɔ̄ n̄ 'a -kvan 'yri. Nyisua 'bɔ̄ -nyi -mv 'kli,
'ke -bo -tu -t̄, c -tu -mv wlɔ̄n, -ye -bo -tui, 'ke 'le Nyisua a -wl̄u a yekoule
'kwli 'mv. 7Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli, 'ke -bo -he nahuin 'mv, -ye -bo
-hv̄ 'mv -t̄ee, 'ke 'le -na -wl̄u 'bii ke. Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli, 'ke -bo
t̄oo nahuin Nyisua a -t̄, -ye -bo t̄oo -n̄ -t̄ee. 8Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli,
'ke -bo -nyi nahuin 'kli, kɔ̄ -bo -tu 'le -wl̄u 'kwli 'mv gbo, -ye ne- -bo nu.
Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli, 'ke -bo -nyi =svənyu -tɔ̄pl̄ le, -ye -bo nue, 'ke
'le 'yilenɔ̄=wl̄u 'kwli 'mv. Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli, 'ke -bo naa nahuin,
-ye -bo nu -kvan a -gbe -t̄ee. Nyisua 'bɔ̄ -nyi -we -mv 'kli, 'ke -bo kɔ̄ nahuin
a wɔ̄l, -ye -bo nue -t̄ee, 'ke 'le 'manukɔ̄ 'kwli 'mv.

9Ba n̄ue nahuin 'bii 'mv, 'ke 'le 'a n̄ -wh̄ ke. A n̄ n̄ue 'le 'mv, 'ke 'o wunt̄ 'yri.
Ba yraa de 'klan. Ba n̄ue 'yilenɔ̄de 'mv. 10Ba n̄n̄ue 'mv, -e 'we =nɔ̄ 'diayuo ye,
-v n̄n̄ue 'mv -t̄ee. Ba -tutuu 'o -t̄ee. 11Ba nu -kvan, 'ke 'le 'a n̄ 'kli 'bii 'mv. A n̄
hleke 'le. Ba -ha 'a n̄ dɔ̄nɔ̄n 'bii, 'ke 'o Kukɔ̄nyɔ̄ -Yusu a -kvan a -ta 'mv. 12Ba kɔ̄

'a yiyie, -e mɔ, de Nyisva po 'le, o die 'nɪ nu. 'A -ti, ba nu 'manu 'e nɪ ti. 'Baa =sue 'ye, ba kɔ =wlv a 'lila. Ba da Nyisva 'e nɪ ti. ¹³'A mv -Yusu a nahuin, 'a nɪ 'bienu, 'bvv de -hva, -ye ba -huv 'mv. 'Dagbi, -vv 'le 'a mv -wɔn di, ba 'blu kwa -tee.

¹⁴Nahuin 'bvv 'a mv =sue =tue, ba da Nyisva, 'ke bɔ nu -nv -hapudɛ 'mv, o nɪ nu 'le =nv de 'klan 'mv. ¹⁵Nahuin 'bvv 'manu nu, ba biu ke, ba nu -we 'manu. Mɔ, nahuin 'bvv we, ba biu ke, ba we -we. ¹⁶A kɔ 'a nɪ 'bienu 'heen, 'a nɪ =wlv b1 pe. A nɪ 'yaa 'le 'le 'a nɪ dɔn̄u. Ba nu 'a nɪ -kvan, =beti be 'ya -kvan 'cicre 'mv. A nɪ po 'le le, -e mɔ, a yi 'e nɪ de nɪ.

¹⁷Nahuon 'bɔ nu 'a mv de 'klan 'mv, a nɪ nue 'le -we =nɔ -wɔn. Ba =mɔ -hapu'hru le, -v kɔ ke nahuin 'bii di 'o 'a mv baa. ¹⁸'Ba -we 'le, a kɔ nahuin 'bii 'heen, ba 'wɔnɔn win 'mv le, a nɪ po 'le =yue. ¹⁹'Na 'munue-diayuo -a, nahuon 'bɔ nu 'a mv de 'klan 'mv, a nɪ 'we 'le 'a nɪ dɔn̄u ke, kɛe, ba -ha Nyisva me le, bɔ 'we 'a mv ke, -e nue, v 'crie nɪ, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -e mɔ: «Kukɔnyɔ Nyisva nɔ 'nɪ: 'Mɔɔ nɪ, -ɔ di -mv ke 'we, kɔ, 'mɔ diu -we 'pɛɛ.» ²⁰U 'crie -we nɪ, -e mɔ: «-Na yraanyɔ, kanu 'bv nyo nu, -ye -nyo didide, o 'mue di, 'nie'natu 'bv nyo nu, -nyo 'nie, o 'mv 'na.» 'Bia =nu le nu, -ye -tvi dio nu, =wlv 'mv =nɔ -wɔn dii. ²¹-Nt ween 'le ke, 'ke de 'klan be kɔɔ -mu win ke, kɛe, nu -hapudɛ, -e die nu, -mu de 'klan win ke kɔɔ.

Ba -tuu 'o 'blvgbanaanyu

13 ¹'E nɪ nahuon ble ye bɔ -tuu 'o 'blvgba a naanyu, -e nue, nahuin 'bii, -vv 'blvgba naa, Nyisva'a nɪ, -ɔ -nyi =nv 'kli a -gbe, kɔ, nɔ-c nɪ, -ɔ 'o 'blvgbanaanyu gble =tu. ²'A -ti, nahuin =nv, -vv 'lu'mvlekukue nu, 'ke 'o 'blvgbanaanyu -wɔn, Nyisva'a nɪ, nahuin a -gbe, v 'nini =tuu 'o. Nahuin =nv, -vv le nu, -bati diu -tado 'nɪ kli. ³Nahuin =nv, -vv =hapudɛ nu, v 'de kɔ bv pi 'blvgbanaanyu a hvannu. Kɛe, nahuin =nv, -vv de 'klan nu, nv- ble ye -bv pi 'waa hvannu. -Nini -hva -bo pi 'waa hvannu, -ye -bo nu -hapudɛ, v 'mv -mv baa, ⁴-e nue, -kvan =nv, Nyisva -nyi =nv, o nɔ- vv nu. U nye 'ni -hva, bv -he 'a mv 'mv, 'ke ba nu -hapudɛ. Kɛe, 'baa de 'klan nu, -ye ba pi 'waa hvannu, -e nue, 'kli Nyisva -nyi =nv, ε 'de -gbvgbe. -Kvan =nv, Nyisva -nyi =nv, o nɔ- vv nu. O -nyi =nv 'kli, 'ke bv -ha 'le de'klannunyu le, nahuin 'mue 'ye, -e mɔ, Nyisvaa de'klannunyu le poo yru. ⁵Ne- nue, ba =tuu 'o 'blvgbanaanyu. E 'die 'nyre -hen, v 'nɪ -han 'a mv =sue =tue a -ti, kɛe, ba -tuu 'o =nv, -e nue, a yie nɪ, 'ke 'le 'a nɪ =wlv ke, -e mɔ, ne- mɔ -hapu'hru.

⁶Nyisva =tu 'o gble 'blvgba a naanyu. Nu- mɔ -we 'a -kvannunyu. Ne- nue, 'aa 'blvwli 'pɛɛ, 'ke v 'mv -kvan nu -tee. ⁷Ba -nyi 'e nɪ nahuon de a kɔ ba -nyi =nɔ. 'Ba kɔ 'e nɪ 'blvwli a 'pɛɛle, ba 'pui. 'Ba kɔ ba -nyi nahuon 'o=tuule, ba -nye =nɔ. 'Ba kɔ ba -nyi nahuon -ti a 'yi'buaale, ba -nye =nɔ.

Ba nvnue 'mv

⁸E 'de ye ble be hie 'o de -de, a kɔ ba nu, 'ke 'o 'a nɪ 'be -tunahuon -wɔn, 'be 'de 'a 'munuele. Nahuon =nv, -ɔ nvnue 'a 'bienu -tunahuon 'mv, nɔ-c 'o

Nytsva a tetei 'bii 'o =tuu. ⁹'E mɔ -tɛɛ, Nytsva nɔ 'nɔ: =Nl po 'le -jiplɔ, =nɔ 'la 'le nahuon, =nɔ 'yri 'le, =nɔ =tu 'le ca, 'ke 'o -n 'be a de a -ta 'mu. Tetei a -gbe, i kɔ =i -ye 'heen, i 'bii, i mɔ dee -do, -ɛ mɔ: Nue -na 'bienu -tunahuin 'mu, -ɛ 'we =nɔ ye, -te -n nu -n diɔnu a 'muvnele. ¹⁰Nahuon 'bɔ nɔe 'a 'be -tunahuon 'mu, o 'nɔ nuo -le de 'klan 'mu. Ne- nue, 'bia =nɔ nɔe -na 'bienu -tunahuin 'mu, -ye -nui 'o Nytsva a tetei 'bii 'o 'nɔ =tuu.

Ba -we -wɔn, -Yusu 'Klsvv 'le mu 'nɔ di

¹¹Kε'ε nɔ ba nu, -ɛ nue, a yi ti, -a nɔ ke nɔ. Ti, a kɔ ba 'hri ñmla 'mu, i nyre 'o =o. Ti =nu, -i kɔ 'yri Nytsva di 'o -a mu waa 'bii, i 'mvee yre. Ti a -gbe, i 'de 'klee -wɔn hren, -ɛ 'we =nɔ ye, -te i nu la -wɔnhinhren, ti -kɔ 'yri -a 'tati la -Yusu 'Klsvv a =wlv a yekuo. ¹²E 'we =nɔ ye, -nyree le 'nɔ ce, 'tɔyrwɔ -hi nɔ. 'A -ti, -ba 'kee 'yilenyre-tɔpli =nu a nunue, nahuiin nu, 'ke 'le 'tɔyrwɔ 'kwli 'mu. Kεε, ε nɔc 'o le, 'ke -ba 'ba Nytsva a ta-wɔn-tɔpli 'mu, -a di nu, -a 'mu tu -wɔn -nyre 'mu. ¹³E =hen 'nyre, -a nɔ 'yrinaabvi bi 'sii 'o ye, -ɛ 'we =nɔ nahuin =nu ye, -vv na -nyre 'mu. E 'de ye ble, nɔ bɔ kɔ -a mu win ke, kɔ, -a nɔ nu 'le 'lalu, -yue kɔ ca 'heen, i nɔ nɔ 'le -a mu -heyri, kɔ 'e nɔ -tividé -de. ¹⁴Kεε, ba -ha 'le Kukɔnyɔ -Yusu 'Klsvv a =pi le, -ɛ die nu, 'a nunuklɔ 'mu 'a nɔ nunuklɔ 'mu 'ya. 'Yilenyre-tɔpli =nu, -i kɔ 'tuv 'a mu nu, a nɔ ween 'le ke, 'ke bi kɔ 'a mu win ke, kɔ, a nɔ -hii 'le 'klee lele 'lu -wɔn le.

-N 'de ye ble, -bo creke -n 'be -tunahuon

14 ¹'E nɔ -Yusu a nahuon -de, 'bɔ nɔ 'o, 'bɔc -hva bɔ bi 'le 'a mu -heyri, ba 'blo kwa -tɛɛ, mɔ -beti 'a =wlv a yekuo be 'huhue, 'ke 'o -Yusu -wɔn. O kɔ 'a mu 'heen, a nɔ po 'le gble, 'ke 'o de, cc 'lu -wɔn le -hie a -ta 'mu. ²'Na -diayuo -a, 'n -hva -bo pue didide a de ye. =U -ye nɔ 'nɔ, v -we 'le bu di 'e nɔ de nɔ. Ne- nue, 'vv 'e nɔ didide di. Kεε, nahuon 'bɔ nɔ 'o, 'a =wlv a yekuo be 'huhue, 'ke 'o -Yusu -wɔn, o 'nɔ di -le dehvue. ³Nahuon 'bɔ nɔ 'o, 'bɔc 'e nɔ didide di, o 'de ye ble bɔ creke 'a 'be =nu, -ɔ 'nɔn di dehvue. -Ye nahuon =nu, -ɔ 'nɔn di dehvue, o 'de ye ble bɔ creke nahuon =nu, -ɔ cc 'ɛ nɔ didide di, -ɛ nue, Nytsva 'blo kwa. ⁴-Mɔ =nu, nahuon tio- -n 'ya 'le, 'plu =nu nahuon -ye a -kvannunyɔ -bati le poo. O 'de -na -kvannunyɔ. Nytsva a -kvannunyɔ nɔ. 'Bia 'bɔ nu de, 'bɛ nyre 'yi le, 'a kukɔnyɔ nɔ, -ɔ di =tu. Mɔ, 'bɛ nɔ 'yi le, nɔc nɔ, -ɔ di -we =tu. O di nu -hapvde. 'A kukɔnyɔ kɔ 'kli, 'ke bɔ -hɔc 'mu, -ɛ die nu, o 'mu -hapvde nu.

⁵'Ya 'o lele 'lu, =v -ye nɔ 'nɔ, -nyrɔwi -ye nɔ 'o 'a 'bie -nyrɔwi 'lu ye, 'ke 'le Nytsva 'yi ke. Kεε, =v -ye nɔ 'nɔ, -nyrɔwi 'bii ween nɔ. 'E nɔ nahuon 'bɔ nɔ 'o, bɔ yie -tɛɛ, de, cc 'lu -wɔn le -hie, kɔ, cc nɔ, -ɛ kɔ ke 'a =wlv 'nɔn yee =nɔ -ti. ⁶Nahuon -gbo, -ɔ cc le po, -nyrɔwi -ye nɔ 'o 'a 'bie -nyrɔwi ye 'lu, o nye 'nɔ nu, 'ke o 'mu 'o Kukɔnyɔ -Yusu 'o =tuu. Nahuon =nu, -ɔ cc 'ɛ nɔ didide di, o nye -we 'nɔ nu, 'ke o 'mu 'o Kukɔnyɔ -Yusu 'o =tuu, -ɛ nue, cc Nytsva

-nyi 'wio, 'ke 'o didide a -gbe a -ta 'mu. Nahuon -gbo, -ɔ 'nini di dehvə, ɔ nye -we 'ni nu, 'ke ɔ 'mu 'o Kukonyɔ 'o =tuu, -ε nue, ɔɔ Nyisva -nyi 'wio, 'ke 'o didide a -gbe a -ta 'mu. 7-Ye 'klee, ke nɔ -a mu -heyri, ε 'de nahuon -de ko, -bɔ kɔ 'a -gbe a -hvnhlvn win ke, kɔ 'a 'kvkvə 'heen. 8-Baa -hvnhlvn po, -a nyu 'ni po, 'ke -a 'mu Nyisva a -ti 'yi 'buaa, mɔ, -baa 'kv, -aa 'ni 'kv, 'ke -a 'mu -we 'a -ti 'yi 'buaa. Mɔ =beti -ba ni 'klɔ, mɔ =beti -baa 'kv, Kukonyɔ, nɔ- kɔ -a mu win ke, 9-ε nue, -Yusu 'Kltsv 'kv ni, 'plu ɔ 'hɔn 'le 'kvkvnyv -heyri 'mu, 'ɔ 'hri 'klɔ, -ε die nu, ɔ 'mu 'klɔnunyv kɔ 'kvkvnyv 'heen a Kukonyɔ 'mu 'ya. 10-Te ε ni le 'mu, -mɔ =nu, de- kɔ -n 'be a crekèle 'le? -Me -ye, de- kɔ -n 'be a -bati a lepupue 'le? -A 'bii, 'ke -a di 'o Nyisva ye mu. Nɔ-ɔ ni, -ɔ di -a mu -bati le poo. 11-Ti a -gbe, v 'cru la ni, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mu, -ε mɔ:

«Kukonyɔ Nyisva nɔ 'ni:

'Nu 'a mu 'ni le -tee,

-ε mɔ, nahuin 'bii, v di -tado gbo bla kwli,

'ke 'o 'mu ye, v 'bii, v 'mu -tado le po:

-Mɔ mɔ Nyisva.»

12 Ε =hen 'nyre, 'e ni nahuon 'bɔ ni 'o, -topli, ɔ nu, 'a -gbe a wuntɔ di kle 'ni -hihiia, 'ke 'o Nyisva ye.

-Ni nue 'le, -n 'be ni -haa 'le Nyisva a -ti le

13-Te ε ni le 'mu, -ye -a ni poo 'le lele -a ni 'bienu -Yusu a nahuin -bati le, kee, -ba -hie 'lu -wɔn le, 'ke -a ni nu 'le de -de, -ε nyre 'yi le, 'ke 'le -a ni 'be 'yi 'mu, 'plu -ε die nu, ɔ 'ni -han Nyisva a -ti le -haa. 14-Te Kukonyɔ -Yusu kɔ 'mu 'heen, -a -muε, -ye 'n yie ni -tee, -ε mɔ, didide =de 'de 'yi le nyre, 'ke 'le Nyisva 'yi ke. Kee, nahuon 'bɔ ni 'o, 'bɔ ple, didide -gbo, ε nyre le 'yi, 'ke 'le Nyisva 'yi ke, -ye 'e mɔ -tee, ε nyre le 'yi, 'ke 'o =nɔ -wɔn. -Ye 'klee, ɔ 'de ye ble bɔ die. 15-Dε -nu di, 'be nye nu, -n 'be a -wlv 'bvv -hlɔn bi, -ye ε -hen 'nyre, -n 'dio lele 'mu nve. -N 'be a -gbe, 'a -ta 'mu, -Yusu 'Kltsv 'kv ni. 'A -ti, didide -nu di, ε ni nue 'le, -n 'be a -gbe a -wlv ni bi 'le -hlɔn. 16'Bia -ni yie, -ε mɔ, de -niu nu, ε nu -tee, 'ke 'o -mu -wɔn, 'plu nahuin 'bvv -mu creke 'a -ti, -ye -bo -hie me le, -ε die nu, v 'ni -han -mu -ti -hvñn yre =tu. 17-A mu -gbo, Nyisva kɔɔ win ke, de -aa di, kɔ, de -aa 'na, ε 'de de gblaka, 'ke 'o -a mu -wɔn. Kee, de -mɔ de gblaka, 'ke 'o -a mu -wɔn, ne- mɔ -kvan =nu, Nyisva a -Hihiuu nu, 'ke 'le -a mu 'mu. Uv -a mu 'mu 'ni -he, 'ke -ba nu de =nu, -ε 'sii 'o ye, kɔ, 'ke -ba ween ke gbo, -a kɔ -a 'bie 'heen, kɔ, 'ke -ba kɔ plɔ a bleele. 18Nahuon =nu, -ɔɔ le -Yusu 'Kltsv a -kvan a nunue nu, nɔ- nɔ 'le Nyisva 'yi kle, kɔ, nɔ- nahuin di baa.

19'A -ti o, ε nɔɔ 'o le, 'ke -a ni nunujmli bi nue, -ba ween ke gbo 'e ni -tegb̩i, -a di 'o ni, -a kɔ -a 'bie 'heen, kɔ, ε nɔɔ -we 'o le, 'ke -ba -nyinyi 'kl̩, 'ke 'o -Yusu a -wlv a yekuołe a -ta 'mu. 20Dε -nu, -nu di, ε ni nue 'le, Nyisva a -kvan ni nyre 'le 'yi le. 'E mɔ -tee, ε 'de didide =de kɔ, -be nyre 'yi

le, 'ke 'o Nyisva 'yi ke, kεε, de -nv, -nu di, 'be die nu, -n 'bie 'bv di 'le de 'kuku -heyri bi, -ye ε nu -tεε, 'ke =ni di 'le dididεv a -gbe. 21 'Yilenode, ne-mo, =ni nu 'le de -de, -ε di 'le -n 'bie de 'kuku 'mv po, mo, 'be 'ya dehvε a didie 'mv, ko nɔ a 'nina, ko 'e ni de -de. 22 =Ni yie, -ε mo, -n -we 'le -bo di 'e ni de ni, mo, =ni yie, -ε mo, -n 'die 'le -we -bo di 'e ni de, =ni =tui 'le nahuon =de ye. -N ko Nyisva 'heen, a -doo nt, -bv yie. Nahuon 'bcc de nu, o ko 'a =wlv 'heen 'bv pe, nahuon a -gbe, no-ko plɔ a bleele. 23 Nahuon a =wlv 'bv 'de de ke ween, 'plu 'bcc de a -gbe di, -ye oo nu 'yilenyredε, 'ke 'o Nyisva ye, -ε nue, o ko 'a =wlv 'heen, v 'de pe. 'E ni de, -aa nu, -ba 'die yi, -ε mo, de a -gbe, ε nu -tεε, 'ke 'o Nyisva ye, -ye de a -gbe, ε mo de 'kukuu ni, =a nye nu.

Ba nue, 'a ni 'bienu a plɔ bɔ ble

15 1-A mv -gbo, -v ko 'kli, 'ke 'o -Yusu a =wlv a yekuole -wɔn, -a ble ye -ba -he nahuin =nu 'mv, -v ko =wlv a yekuole 'huhue. -A 'de ye ble -ba nu de -nu, -ε di -a -do a plɔ blee. 2 Kεε, -a 'bii, -ba nu de -nu, -ε di -a ni 'be a plɔ blee, 'plu, -ε dio 'mv -he, 'ke 'o -Yusu a =wlv a yekuole -wɔn. 3 -Yusu 'Klisv a -gbe, o 'die la le =mo, 'ke bɔ nu la 'a -gbe a plɔ a bleele. Kεε, -ti =nu, v 'cru la, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, 'e mo -tεε, i nyre 'o =o, 'ke 'o =no -wɔn. -Ti a -gbe, ni- -gbo: «Nyisva o, nahuin =tu -mv tanı, kεε, 'waa tanı a -gbe, 'mɔɔ ni, -o 'ye 'a =svε.» 4 -Ti 'bii =nu, v 'cru la ni, -ε die nu, i 'mv -a mv =wlv a 'lila tɔɔ, 'plu i 'mv -a mv 'kli -nyi, 'ke -ba kuo Nyisva =wlv ye, -ε mo, -ti, o =tu la, o di 'ni nu. 5 Nyisva, no-ɔ nahuin 'kli -nyi ko =wlv a 'lila 'heen. No- bɔ -he 'a mv 'mv, a 'mv ke gbo ween, a ko 'a ni 'bienu 'heen, -ε 'we =no ye, -te -Yusu 'Klisv 'a -huhua nu, 6 -ε die nu, a 'bii, a 'mv Nyisva baa, 'ke 'le wingbloo -do 'kwli 'mv, Nyisva =nu, -o mo -a ni Kukonyo -Yusu 'Klisv a Bu.

Dakv 'bii bv baa Nyisva

7'A -ti, ba 'bubble kwa, 'ke 'le 'a ni =wli 'bii ke, -te -Yusu 'Klisv nu, 'ɔ 'ble 'a mv kwa, ke ba nu -we, -ε die nu, nahuin 'mv Nyisva baa. 8 'Nu 'a mv 'ni le, -Yusu 'Klisv di 'le -le, 'ke bɔ waa -a mv -Juukvε, -ε die nu, o 'mue -a mv tɔɔ, -ε mo, Nyisva 'ni 'du -le hi le. 'E mo -tεε, de Nyisva po la 'le, 'ke 'o -a ni bunu -wɔn, -Yusu di 'le -le, 'ke bɔ nu de a -gbe. 9 'O di -we 'le -le, -ε die nu, nahuin, -v 'de -Juukvε, v 'mv Nyisva baa, -te o nu, 'ɔ yrii 'waa wɔli, -ε 'we =no ye, -te v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrunie 'kwli 'mv, -ε mo:

«Ne- ko -ti, 'mɔɔ -mv baa, 'ke 'le dakv -heyri,
ko, 'mɔɔ -na 'dv -ti a 'yi'buaale -nyi,
'ke 'le -wla a bire 'kwli 'mv.»

10 Ke Nyisva a wiin lele po:

«A mv dakv 'bii, ba nu 'manu,
a ko Nyisva a dakv 'heen.»

11-Ye lele:

«A mv daku 'bii, -v 'de -Juukue, ba baa Kukonyo.

'A mv daku 'bii, ba 'bua Nyisua a -ti 'yi.»

12-Ye ke winwlən-henyɔ Esaii lele po:

«Yisai a 'yuo a 'yu -ye di 'le 'ni di,

ɔ 'mu nahuin =nv, -v 'de -Juukue win ke koo.

U dio ye kuo =wlv, u 'muo -pre, 'ke bɔ waa =nv.»

13Ke 'nu po: Nyisua, -ɔ nye nu, nahuin 'v nyo =wlv ye kuo, 'v nyo -pre, bɔ nue, ba nu 'manu 'e ni ti, kɔ, ba kɔ plo a bleele, 'ke 'le 'a ni =wlv ke, -ɛ nue, a kuo ye =wlv. -Ye 'a ni =wlv a yekuołe, 'ke 'le =no -wɔn, ε di kle 'ni bii, 'ke 'le Nyisua a -Hihiu a 'klt 'kwli 'mv.

Pɔlv, ɔɔ -tu 'a -kvæn a -ti

14'Na -diayuo -a, 'plu 'mv 'crumie -gbo 'cru, 'n yrii le ti, -ɛ mɔ, 'a mv mɔ =hapvnahuin, 'a yi =hapv-ti, kɔ, 'a kɔ 'klt, 'ke ba titɔ Nyisua a -ti. 15Mɔ =beti ba yi =hapv-ti, kεε, 'n 'de hvannu pt, 'ke =bo 'cru winbvi -ye, 'ke 'o -ti -ye ke, -ɛ die nu, i 'ni -han 'a mv -wɔn -hri. Ke 'n nu 'a 'crule, -ɛ nue, Nyisua nu 'mv 'mv -hapvde. 16=Hapvde a -gbε, ne- mɔ =bo 'ya -Yusu 'Klsv a -kvannunyɔ 'mv, 'ke 'le daku =nv -heyri, -v 'de -Juukue. 'N -ha 'n dtɔnu ni 'bii, 'ni -nyi 'n dɔnu Nyisua, 'ke =bo po Nyisua a -hapvitie, -ɛ -hɔn 'le =no -wɔn 'mv. 'N nye 'ni po, 'ke 'o daku =nv ye, -v 'de -Juukue, -ɛ die nu, v 'mv -Yusu 'Klsv =wlv ye kuo, 'plu v 'mv -cɔchlɔn =nv ye 'we, -vv Nyisua a plo blee, kɔ, 'a -Hihiu po 'pia ke, 'ke 'o =no -wɔn. 17'A -ti, -te 'n kɔ -Yusu 'Klsv 'heen, -a -mve, 'n -we 'le =bo po 'n dɔnu a -pli ni, 'ke 'o Nyisua a -kvæn, 'ni nu a -ta 'mv. 18'N 'die 'le -we =bo =tu -ti -de, 'be 'de deε -do =nv, -Yusu 'Klsv nu. 'Ke ɔ naa 'le 'na pupowin kɔ 'na nunu-tɔpli 'mv, 'plu daku 'plɔplɔ, -v 'de -Juukue, 'vv 'o Nyisua 'o =tuu. 19-Yusu, ɔ nu -we 'jmileka-tɔpli a gbleblei, 'ke 'le Nyisua a -Hihiu a 'klt 'kwli 'mv. 'E ni -tegb̩i -de, 'n naa 'o, 'n po =hapvitie =nv ni, -ee -Yusu 'Klsv a -ti -tu, kve 'le Jrusredɔ 'mv gbo, -bo ye 'blugba =nv, -ɔ mɔ Yiliyri. 20Eε 'mv nue 'manu 'dɔ, 'ke =bo po =hapvitie a -gbε, 'ke 'o -tegb̩i =nv, nahuin 'die wen 'o a 'ween. 'N 'die -hva, -bo po =hapvitie a -gbε, 'ke 'o -tegb̩i =nv, nahuin 'ween 'o, =ɔ =de 'ni -han le po, 'n po kayu, 'ke 'o 'n 'be -ye a -two ke, -ɛ -hen 'nyre, 'ni -han 'o =v -ye a -two ke -kvæn nuu. 21Kεε, -te v nu la 'a 'crule, 'ke 'le Nyisvacrumie 'kwli 'mv, ke 'ni -hva =bo nu 'a nunue, -ɛ mɔ:

«Nahuin =nv, -v 'de -hltn -ti =de a 'ween,

'ke 'o =no ke, nv- dio 'ye, nv- di 'mv le yrii.»

Pɔlv, ɔɔ -hva bɔ mu 'le Rɔmudɔ 'mv

22Nyisua a =hapvitie a pupue, 'ke 'le -tegb̩i -ye, ne- nue, 'ni 'de wen 'hru a kve, 'ke =bo di 'le 'a mv -wɔn. 23'Ke 'le 'yri 'plɔplɔ 'kwli 'mv, 'n nye o 'ni -hva, -bo di o 'le 'a mv -wɔn, kεε, -kvæn ka o 'le 'mv nt. 24Kεε, -te ti ni le

'mu -gbo, 'na -kvan a -gbe, 'nu o nu, ke no 'blvugbi -gbo 'mu, o -yre 'lu. -Ye ke 'nu 'kle po, 'n di 'le 'a mu -wɔn 'n di, -e die nu, 'mu 'manu nu, 'ke 'le 'a mu -heyri. 'Bia 'n̄ nuu 'le yakue gbi -de, 'plu 'mu -hi, 'mu Esipanyiblvgba 'mu mu. 'N nye 'n̄ -hva, 'ke ba -he 'mu 'mu, 'ke 'o 'na 'dagba a -gbe a -ta 'mu.

²⁵Kee, 'plu 'mu 'le di, 'n kɔ =bo mu 'le Jrusredic 'mu. -Yusu a nahuin =nu, -v mɔ -Juukue, -v ni 'le, nu- kɔ -wɔn 'n di 'le 'wliye gba. ²⁶-Yusu a nahuin, -v ni 'le Masedvaniblvgba kɔ Akaiblvgba 'mu, -v 'de -Juukue, nu- 'kukue 'wliye a -gbe le, v 'mue =svenyu =nu -nyi, -v ni 'le -Yusu a nahuin -heyri, 'ke 'le Jrusredic 'mu. ²⁷Waa -gbe, v 'ye ni, -e mɔ, ε nɔc 'o le, 'ke bv -he -Yusu a nahuin =nu 'mu, -v ni 'le Jrusredic 'mu, -vv =sue 'ye, -e nue, ti -hi la a ti 'yri, -Yusu a nahuin =nu, -v ni 'le Jrusredic 'mu, -v mɔ -Juukue, nu- -he la nahuin =nu 'mu, -v 'de -Juukue, 'ke bv 'wɔn -Yusu a -haputitie. -Ye ε kɔ 'o =o, 'ke -Yusu a nahuin, -v 'de -Juukue, bv -he 'kle -Yusu a nahuin =nu 'mu, -v mɔ -Juukue, 'ke 'o 'waa =sue a 'yiye a -ta 'mu. ²⁸A -ti, 'bia 'n̄ -wɔ -kvan a -gbe -wɔn, 'nu gba =nu le'kukuewliye a -gbe ye, -ye 'n bi wlɔn 'hru, 'mu 'le 'a mu -wɔn di, -a 'mu 'yiye, 'plu 'mu 'le Esipanyiblvgba 'mu mu. ²⁹'N yie ni, -e mɔ, 'bia 'n̄ di 'le 'a mu -wɔn, -Yusu 'Klisv, o di -a mu 'mu nu -hapudε, 'na 'ledidie a -ti.

³⁰'Na -diayuo -a, -te -a kuo -Yusu 'Klisv =wlv ye, kɔ, -te Nyisva a -Hihiu nue, -a nunve 'mu, 'nu 'a mu le 'n̄ 'batı, -te 'nu nu, 'nu Nyisva da 'e ni ti, ke'ε ni ba nu, ba dɔ -we, 'ke 'o 'na -ta 'mu. Ba nue, 'ke 'le 'a ni =wlt 'bii ke, ³¹-e die nu, -Juukue =nu, -v ni 'le Jrusredic 'mu, -v 'de -Yusu yi, v 'ni =han 'mu =sue =tue. Ba da -we Nyisva, 'ke 'o le'kukuewliye a -ta 'mu, 'nu -Yusu a nahuin ye gba, ε 'mu 'waa ple blee. ³²A -ti, 'bia Nyisva 'bɔ ween ke, 'n di 'le 'a mu -wɔn 'n̄ di, 'ke 'le 'manukɔ 'kwli 'mu, -a 'mu 'kli -nyinyi. ³³Nyisva, -cc nahuin plɔ a bleelε -nyi, bɔ ni 'o 'a mu -wɔn. Ke'ε ni, be ni 'mu.

Polv, cc nahuin wlɔn le 'n̄ -gba

16 ¹⁻²-A ni -diayu nyroyu Febe, no- di -tado 'le 'a mu -wɔn di. Cɔ nu Nyisva a -kvan, 'ke 'le -Yusu a nahuin -heyri, -v ni 'le Sankledic 'mu. 'Bɔ di 'le, -ye ba 'blo kwa -tεε, 'ke 'o -a ni Kukonyɔ -Yusu 'Klisv a -ta 'mu. Ba 'blo kwa -tεε, -e 'we =no ye, -te -Yusu a nahuin, vv nahuon a kwa'buble nu. De o 'de kɔ, ba -nye =nɔ, -e nue, o -he 'mu nahuin 'plɔplɔ, ' -he -we 'mu 'mu.

³'N -gba Prisili kɔ 'a tɔ Akilasi 'heen wlɔn le, -v kɔ 'mu 'heen- la -Yusu 'Klisv a -kvan nu. ⁴Ti -hi la a ti 'yri, -te 'nu la mu 'kv, v waa la 'mu ni. U -tui ni, -e mɔ, -betti 'waa -gbe bv di 'kv 'na -ti, v ble ye bv waa 'mu. 'N nyu -nyi 'wio. E 'de 'n -do. -Yusu a nahuin, -v 'de -Juukue, v nyu -we -nyi 'wio. ⁵-Yusu a nahuin, -vv le 'kukue, 'ke 'le 'waa kayu gbo, 'n -gbv -we wlɔn le. 'N -gba Epaineti wlɔn le, -ɔ mɔ 'na ninatumu gblaka. Nɔ- mɔ ye-henahuon, -ɔ kuo -Yusu 'Klisv =wlv ye, 'ke 'le Asiblvgba 'mu. ⁶'N -gba

Mari wlɔn le, -ɔ nu -kvan 'plɔplɔ, 'ke 'le 'a mu -heyri. ⁷'N =gba Adronikusi kɔ Yuniasi wlɔn le, -v mɔ 'na 'dukue. U kɔ 'mu 'heen- pa -ji. 'Ke 'le -Yusu a -wɔnnaanyu -heyri, nv- nahuin nv 'mu -tee. 'Plu 'mu -Yusu =wlw ye kuo, nv- mɔ la ye-henahuin, -v kuo la =wlw ye. ⁸'N =gba 'na ninatumu Apaliasi wlɔn le, -ɔ nue Kukɔnyɔ 'mu, -ɛ 'we =no ye, -te 'n nu Kukɔnyɔ a 'muvuele. ⁹'N =gba Yrube wlɔn le. O kɔ -a mu 'heen- -Yusu a -kvan nu. 'N =gba -we 'na ninatumu Sitakisi wlɔn le. ¹⁰'N =gba Apelesi wlɔn le. O 'ye =sue, -Yusu 'Klisu a -ti. Kee, ɔ 'de sia, 'ke bɔ kuo =wlw ye. 'N =gba Alitobulu wlɔn le, kɔ 'a kayugbokue 'heen. ¹¹'N =gba 'na 'dукuetayu Helodio wlɔn le. 'N =gba Nasisi a kayugbokue wlɔn le, -v kuo -Yusu =wlw ye. ¹²'N =gba Trifeni kɔ Trifesi wlɔn le, -vv -a ni Kukɔnyɔ a -kvan nu. 'N =gba 'na 'muvue-diayu nyryɔu Pesidi wlɔn le, -ɔ nu -kvan 'dɔ, 'ke 'o Kukɔnyɔ a -ta 'mu. ¹³'N =gba Rufusi wlɔn le, -ɔ mɔ -tee a Nyisua a nahuon. 'N =gba 'a 'dii wlɔn le, -ɔ nuu 'mu 'a 'yu 'mu. ¹⁴'N =gba Asekliți wlɔn le, kɔ Flegɔ, kɔ Hemesi, kɔ Patrobasi, kɔ Hemasti 'heen, v kɔ Nyisua a nahuin 'bii, -v ni 'le =nv -wɔn. ¹⁵'N =gba Filologı, kɔ Suli, kɔ Nele, kɔ 'a 'diayu nyryɔu 'heen wlɔn le. 'N =gba Olepasi wlɔn le, ɔ kɔ Nyisua a nahuin 'bii 'heen, -v ni 'le =no -wɔn.

¹⁶Ba -nyinyi 'wio -tee, -ɛ 'we =no -diayuo ye. Nahuin 'bii, -v kuo -Yusu 'Klisu =wlw ye, v =gba 'a mu wlɔn le.

'Lele'bɔɔwin

¹⁷'Na -diayuo -a, nahuin ni 'o, 'vv le po, Nyisua a -ti -gbo, v tɔɔ la 'a mu, ε 'de =ni, 'plu 'vv 'a mu 'yilenyrehru tɔɔ. Ne- kɔ 'kwli 'mu vv 'le naa, 'vv -Yusu a nahuin yre -gbugba, kɔ, 'vv 'le -yue ya. 'Nu 'a mu le 'ni 'bati, ba =tu nahuindu a -gbe 'yie. Ba hrup -wɔn le, ¹⁸-ɛ nue, ε 'de -Yusu 'Klisu a -kvan, v 'ni nuo -le, Kee, 'yilenyredə -nv, 'waa =wlwv -hva, ne- vv nu. 'Ke 'le wienleninɔ 'kwli 'mu, 'ke vv 'le naa, 'vv nahuin =nv kaa, -v 'de de 'klan kɔ =hapude 'heen a 'yi'mule-hihiale yi. ¹⁹A -me -ye, nahuin 'bii, v yie ni, -ɛ mɔ, aa 'o -a ni Kukɔnyɔ -Yusu 'Klisu 'ni -tuu. Ne- nue, 'nu 'manu nu, 'ke 'o 'a mu -wɔn. Kee, de 'nu -hva, ne- mɔ, ba yi =hapude, a 'mue nu, -ɛ die nu, a 'ni -han -hapude kɔ de 'klan 'heen 'yi 'mu le pupo. ²⁰Nyisua, -ɔɔ 'a mu plɔ a bleele -nyi, ti -de 'de 'le hie, ɔ 'mu Satan, -ɔ mɔ 'kuo -hvin a nyigblaka a 'kli gbo -wo, ɔ 'muo 'le 'a ni buhuc gbo =stu. -A ni Kukɔnyɔ -Yusu 'Klisu bo nu 'a mu =hapude 'mu.

²¹Timote, -ɔ kɔ 'mu 'heen- -kvan nu, ɔ =gba 'a mu wlɔn le. 'Na 'dукue, Lukiusi kɔ Jaso, kɔ Sosipate, v =gba 'a mu wlɔn le.

²²'Mɔ Tetiusi, 'n =gba 'a mu wlɔn le, 'ke 'le -a ni Kukɔnyɔ -Yusu 'Klisu a 'du 'kwli 'mu. 'Mɔɔ ni, -ɔ 'cru 'crunie -gbo, Pɔlvu 'a mu ye ya.

²³Gayusi, ɔ =gba 'a mu wlɔn le. No- kɔ kayu gbo 'mɔ Pɔlvu, 'n ni no, -ye lele, no- kɔ -te -Yusu a nahuin 'bii, vv no le 'kukue, 'vv 'cve nu. Elasi, -ɔ mɔ 'dici a 'wligbo-tunyɔ, kɔ -a ni -diayu Katusi 'heen, v =gba 'a mu wlɔn le.

[²⁴-A ni Kukɔnyɔ -Yusu 'Klisu bɔ nu 'a mu =hapude 'mu.]

Nyisvaa -do, bɔ kɔ -tɪ a 'yi'buaale

²⁵-Ba baa Nyisva. C -we 'le bɔ -nyi 'a mu 'klt nɪ, 'ke ba kuo =wlʊ ye 'ɛ nɪ ti. Ke -Yusu a -haputitiee po. -Haputitie a -gbe, ne- 'nu 'le nahuin -wɔn gba. Ti -hi la a ti 'yri, -haputitie a -gbe, Nyisva 'die la nahuin tɔ. ²⁶Kee, -te ti nɪ le 'mu -gbo, o pue 'mu pepe'. -Ye -tɪ Nyisva a winwlɔn-henyu 'cru la, 'ke 'o -Yusu 'Klisv ke, nɪ- vv ke ke 'pree. Ke 'Klɔhienyisvaa 'a -hhvua nu. -Haputitie a -gbe, dakv a pepe 'wen nɪ. Ne- die nu, v 'muo =wlʊ ye kuo, kɔ, v 'muo 'o =tuu.

²⁷Nyisvaa -do, nɔ- kɔ =tɔ. Nɔ- -bɔ kɔ -tɪ a 'yi'buaale 'ɛ nɪ ti. -Ba bɔɔ 'ɛ nɪ ti, -Yusu 'Klisv a -tɪ. Ke'ɛ nɪ, be nɪ 'mu.